

Te'mata

[4] | Advent 1182

"He, pīj de pa'n ..."

sign. VA

HLE, PŘIJDE PÁN ...

O dnešním slavení vánoc

- advent 1982 -

O b s a h

Adam Michna z Otradovic: Když veškeren svět byl popsán /	1
-konstantin-: Jsou vánoce "svátkem rodinné pohody"? /	2
anketa: To je pěkné nadělení /	5
neznámý autor: Štědrý večer /	9
Jan Čep: Z malých řečí svátečních /	10
Jan Zahradníček: Koleda /	13
-basil-: Zredukované vánoce /	14
Thomas Talley: K historii vzniku vánoce /	19
Johannes Jørgensen: Vánoce Františka z Assisi /	23
Walter J. Ciszek: Chvála těla /	25
Adam Michna z Otradovic: Hle, přijde Pán /	26
Režisér: o slavení vánoce doma /	27
Z pastýřské hry o narození Páně /	33
Rodinná liturgie na Štědrý den /	36
-amicus-: Jáchymovské vánoce /	38
Alfred Bengsch: A Slovo se stalo tělem /	41
Romano Guardini: Meditace o hlásku a Boží cestě k člověku /	43
Izák z Antiochie: Z třetí básně o vtělení /	45

Když veškeren svět byl popsán,
na svět přišel náš milý Pán.
Což se v světě líbilo - ó krásno má, ó krásno má!

Chudou sobě zvolil matku,
sám žádných nepřines statků.
Ach, jak jsi bídným zůstal - ó lásco má, ó lásco má!

Nechtěl ho mít Betlém město,
musel do chléva za město.
Ach, což jsi se ponížil - ó krásno má, ó krásno má!

Chlév ledva se hodí zvěři,
ani oken, ani dveří.
Kde jsi se položil sem - ó lásco má, ó lásco má!

Vítr pere, sníh spadává,
do mástale poprchává.
Což jsi se opotřil zle - ó krásno má, ó krásno má!

Bláta, smradu, knoje dosti,
ach, což díš, nebeský hosti?
Tot' není v nebi býti - ó lásco má, ó lásco má!

Z nebe pán a mocnář vyšel,
na svět do chléva byl přišel.
Svůj trůn veš jsi proměnil - ó krásno má, ó krásno má!

Josef v jeslech Pánu stala,
neboť nebylo postele.
Ach, kde jsi sobě ustlal - ó milost má, ó slávo má!

JSOU VÁNOCE "SVÁTKEM RODINNÉ POHODY" ?

Pro mnoho lidí znamenají vánoce prostě sen o dětství. Otevře-li vánoční číslo Katolických novin nebo Lidové demokracie, zdálo by se, že vánoce jsou přehlídkou dojemných vzpomínek, přivolávajících zpátky skutečnost, která už dávno minula. A máme-li v rodině malé děti, pak nám jejich naivní těšení pomáhá vyvolat pocit čehosi zázračného, ostřeji řečeno, tu "pravou vánoční náladu". Je nutné se od této "vánoční nálady" oprostit? Zastihuje snad pravý význam vánočních svátků?

Syn Boží se narodil jako člověk. Rozjímáme-li ve víře tuto základní pravdu, jsme jí vždy znovu uchváteni. A dojemné a povznášející okolnosti, jež líčí evangelista Lukáš, k této pravdě nějak patří: zpěv andělů, betlémská hvězda, pokorní pastýři, tajemní mudrci z Východu - a především chudobný příbytek dítěte a jeho matky, nouze poutníků, jimž chybí střecha nad hlavou - to není jen jakési zbožné dekorum. Ale i kdybychom neznali víc než Janova slova: "Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi", bylo by naše srdce stejně tak naplněno zbožností a dotčeno tajemstvím.

Vánoční radost: někdo ji pocítí při společném zpěvu celé rodiny, někdo nad hlubokým teologickým textem, jiný ji zažije při vánoční službě starým a nemocným lidem - ale všichni jsou nějak zasaženi zvěstí, která k nám všem přichází. Vidíme-li to takto, nemusíme považovat tzv. vánoční náladu hned za zbytečnou sentimentální. Můžeme v ní spíše vidět určitou pohotovost srdce k přijetí zázraku. My skutečně nevidíme do srdce druhého člověka natolik, abychom mohli stanovit jasné a platné měřítko, jaký je ten správný, křesťanský způsob vánočních příprav a oslav.

Přesto však - s plným respektem k vlastní náboženské zkušenosti druhého - můžeme upozornit na to, co může být na našich přípravách a oslavách problematické.

Něco se totiž skutečně posunulo. Vánoční nálada se stala samoučelem. Ježíš, jeho matka, svatý Josef, pastýři i králové z Východu se stali rekvizitami "vánočna". A to rekvizitami, které nejsou nejdůležitější. Hromady dárků odvádějí pohled od jeslí a pro děti je skutečně těžké najít nějakou spojitost mezi zbytečně luxusními hračkami a narozeným Ježíšem. Tato souvislost totiž pozvolna uniká dospělým v rodině, a to i těm, kteří tak rádi vzpomínají na poezii skromných vánoc v rodné vesnici.

Navíc ona poezie vánoční doby, jak ji dodnes zná západní část Evropy - od komerčně motivovaných předvánočních efektů reklamy a nabídky zboží až k vystupňovaným charitativním akcím - u nás vymizela s důkladností, jež nemá obdoby ani v ostatních východoevropských státech. I v sousední NDR vidíme v adventě osvětlená okna, na náběhách a náměstích rozsvícené vánoční stromy. Běžný občan u nás prožívá posvátnou dobu adventní v hektické shánce, frontách, tlačenicích - a v jakémisi nervozním smutku. "Vánoční nálada" se vyrábí narychlo až doma, v nejužším kruhu blízkých, za zavřenými dveřmi bytů. Že toto uštvané "vyrábění vánoční atmosféry" vede často k podrážděnosti a nervozním reakcím, je celkem známo a svědčí o tom názory mladých lidí, jež uvádíme dále.

Tlak těchto okolností a vliv společenské situace vede bohužel k tomu, že vánoční atmosféra ve společenství křesťanů nemusí být (a leckdy ani nemůže) tak odlišná, jak bychom snad očekávali. Náboženský obsah svátku nejen že nemusí ovlivnit formu jeho sla-

vení, ale může být sám ovlivněn, resp. oslaben měšťáckou formou oslav - ztrnulým každoročním opakováním určitých rodinných zvyklostí. Toto povinné opakování je břemenem pro všechny zúčastněné a nutně odvádí pozornost od centrálních témat tohoto křesťanského svátku. Jistě: svátky, které se každoročně vracejí s týmž náboženským obsahem, s týmiž liturgickými texty, s týmiž symboly, zvyšují naši vnímavost pro to, co se v lidském životě stále navrácí, pro to, co nás osloví vždy stejně v časech dobrých i zlých, v míru i za války, ve vězení i v rodině. Je však třeba toto opakování, tuto tajemnou složku času, zaklínat do těch nejvíce pomíjejících věcí - především do povinného sledu vždy stejných jídel, jejichž příprava a shánka často vyčerpá nejen hospodyně, ale celou rodinu? Nechceme tu nikoho obviňovat. Chceme se jen ptát, jaký to vlastně je ten křesťanský způsob, kterým by se měly slavit vánoce v křesťanských rodinách: které přípravy - včetně těch ryze praktických - mají smysl. Zdá se nám totiž, že dnešní neporozumění vánocům neodstraní křesťané ani tak tím, že budou o vánocích jinak smýšlet, jako spíše tím, že je budou jinak slavit.

Jistě na to nelze vynalézt jednotný recept. Je však třeba zcela zásadně zdůraznit, že vánoce nejsou jen nějaký rodinný svátek, že je to svátek církve a vlastně svátek celého lidstva. Že je nelze pojímat jako - byť i křesťanskou - idylu, protože jejich jádrem je otřásající skutečnost vtělení. Tuto základní vážnost musejí vnímat i děti: jinak stojí celý svátek na vratkém základě.

Jistě: důvěrný domov, intimní hodinka kolem adventního věnce se svými půvaby ("kdo dneska sfukuje svíčku?", "a teď si zazpíváme", "to když my jsme byli malí...") má svoji hodnotu. Vždyť důvěrnost klidné rodiny je pro malé i velké nesporně důležitá. Onen hmatatelný mír a samozřejmě, neokázalá láska je znamením příchodu a přítomnosti božské lásky. Přesto je třeba říci, že my křesťané se příliš spokojujeme s mírem v malém kruhu. I když se večery kolem adventního věnce u nás v Čechách konají jen v křesťanských rodinách a mívají (na rozdíl od sousedního Německa) zpravidla spíše liturgický ráz, mohou se i ony stát jakousi idylkou, za níž základní smysl vtělení ustupuje do pozadí.

Pro naše ostatní spoluobčany jsou vánoce soustředěny jen do Štědrého dne s následujícími dvěma hlavními svátky: o adventu mnozí ani nevědí. Tyto tři vánoční dny jsou pro ně už jen svátky "tradičních" jídel, hmotných darů, chápených spíše jako povinnost, a především rodinné uzavřenosti, kterou nikdo cizí nesmí "rušit", přestože statisíce takto hermeticky uzavřených rodinných kroužků nedělá nakonec nic jiného, než jí tatáž jídla a dívá se na tentýž televizní program. Proti tomuto stylu by se křesťané měli co nejvíce bránit. Měli by se umět vzdát těch zvyklostí, které se staly přítěží, a nenechat se do ničeho nutit okolím.

A nejen to. I v samotném náboženském obsahu vánoc je třeba mít se na pozoru před takovou idylou, která člověka jen uspokojuje a neotevírá mu pravdu. Svátek narození Páně v sobě přímo zjevuje dějiny našeho vykoupení. Nikoho ještě dosud nenapadlo, že by Kristus přišel spasit především svou vlastní rodinu. Přišel k celému národu, a nejen k němu: přišel i k po-

hanám. Zval k sobě nemocné, hříšníky a nevěřící. S farizeji se hádal. Své učedníky sice miloval a oni milovali jeho, ale pochopili ho až velice pozdě. Nakonec zklamal očekávání svého národa, který si Mesiáše představoval jinak. Předvedli ho před soud a popravili jako těžkého zločince. V jeho zrtvýchvstání věřilo jen několik lidí, zjevil se jen nemocným. A malé společenství jeho věrných bylo plné strachu, dokud jim neposlal svého ducha.

Je zajímavé, že i v barokních vánočních písních (např. u Michny z Otradovic), které jsou pro nás vrcholem vánočního kouzla s líbezností, se tyto drsné skutečnosti Kristova života vždy znovu vynořují.

Slevit vánoce neznamena vybírat z dějin naší spásy jen to krásné a dojemové. Narození Páně rozhodlo osud světa. Svět je spasen. Jestliže tomu věříme, musíme to i dosvědčovat. Intimní rodinná slavnost nestačí. (Kdo z nás, kteří jsme dožiti osudem betlémské rodičky, trpící zimou v nehostinném chlévě, by skutečně přijal pod střechu úplně cizí lidí?) Musíme se identifikovat se světem, který Kristus přišel spasit - s jeho ním a velkými, s jeho utrpením, nevěrou, s lidmi dalekými i blízkými, s jeho zoufalou touhou po záchraně.

-konstantin-

Existuje jiná, nepřerušovaná vnitřní modlitba a to je touha. Ať děláš cokoli jiného, toužíš-li po onom sobotním odpočinku, nepřestáváš se modlit. Nechceš-li se přestat modlit, nepřestávej toužit. Tvá nepřetržitá touha je tvým nepřetržitým hlasem. Umlkneš, přestaneš-li milovat.

Svatý Augustin,
Komentář k žalmu 37

Štědrý večer u Kondelíků

Ve všech pokojích topila Kačena již od samého poledna a z kuchyně znenáhla se šířila do všech prostor vůně koření, citronové kůry, perníku, svářeného octa na medrou rybu - zkrátka, veškeré ty zápachy štědrovečerní, jež rok co rok jsou stejné a vždy tak líbezné, sláské, a bez nichž by nabylo svátků.

Táhlo na pátou, když si paní Kondelíková došla do zadního pokoje pro Pepičku. "Tak tedy, dítě, snad jsi už hotova, a nejsi-li, dodělej to cozději, ale teď musíš do kuchyně, abys mi pomohla. Musíš nadívat slemejště." ...

Již se kouřilo z talířů, naplněných slutou, vinnou, sytou rybí polévkou, ale nikdo nesařal. V jídelně zavládl na chvíli vážný, slavnostní tichý. Každý stál za svou židlí, čekaje, až se vrátí bezpečně z kuchyně. Teď přišla paní Kondelíková, stacule také za svojí židlí na pravici manželově, přelátla svazek stál, na němž hořely již všechny třínožky, vanecky pravici, pokřikovala se, což učinili také všichni ostatní, a zapurvali ruce, ohvějícím se hlasem odříkávali Otčenáš. Všichni ostatní se modlili, septen a ní, jenom teta Katynka činila to hlasitěji, aby jí taky bylo slyšet.

Před touto velkou posvátnou večerí modlila se tak paní Kondelíková rok co rok. V tom okamžiku zvažněl i mlátr Kondelík a zraky jeho po celou dobu modlitby byly neodvrstně upřeny na jedno místo na stole, stoup však si byl vědom, než pokliží. Byla to snad jeho jediná pobožnost za celý rok, ale ta byla jistě upřímná.

Jméno Beranů (1890)

TO JE PĚKNÉ NADĚLENÍ

V Nerudovce

Bylo 14. listopadu a padal déšť se sněhem. Byli tři z tří Nerudovou ulicí na Male Straně. Když se brodily v blátě, sotímce ruce z toho mále, co bylo k mání, hnětlý sněhové kuličky. Jan o mále větší než jaké se dělávají z školky a kokosové moučky o vánocích...

Dokázali byste se už dnes vzít do vánoční atmosféry?

Petr (střední průmyslová škola strojař): "Proč ne? Vyjel jsem dnes v pět hodin ráno autobusem ze Strakonice a přijel jsem na Florenc teprve kolem 10.00. Všude na silnicích bylo totiž plno sněhu. Tak, jak by to mělo být o vánocích, ale už slunce nabylo."

Josef (střední průmyslová škola keramická): "Včera jsem byl u nás ve Varech na koncertě skupiny Č.P.8 a zpívali jednu krásnou vánoční písničku. Takže jsem nalaďen."

Babeta (střední uměleckoprůmyslová škola): "Ráno jsem posílala domů expres. Jsem z Martina a byl to vlastně prosebný dopis rodičům, aby mě mezi vánocemi a Novým rokem pustili s holčkama na chatu do jižních Čech. Doufám, že mě pustí."

Jak budete užívat volných dnů?

Babeta: "Jezdit na běžkách a malovat. Třeba zimní krajinu."

Petr: "Studuju ve Strakoncích, ale bydlím v Kašperských horách. Lyžařský vlek mám za humny a také budu jezdit bruslit na stadion do Sušice. Kromě zimních radovánek se budu muset věnovat asi i škole. Určitě dostaneme hromadu úkolů."

Josef: "Já jsem rozpolcený. Patřím totiž do několika skupin. Parta ze školy, z internátu, kamarádů přes jazz. A všichni mají v plánu něco jiného. Asi to dopadne jako minulý rok. Byli jsme na chatě, kde jsme si zopakovali vánoce. S kamarády je to úplně jiné. Obdarujeme se vždycky nějakými hloupostmi, co nám přijdou pod ruku, třeba píšťalkou nebo dědkovskými bačkorami. Hlavně dáreček slovně doprovázíme, případně je s návodem. To je na tom to nejhezčí. Kdybych dostal doma bůhvíco, nemůže se to vyrovnat. Hrajeme pak různé hry. ..."

Máte rádi vánoce?

Babeta: "Já moc, ale také vždycky strašně ztloustnu."

Petr: "Už ti někdo řekl, že nemá rád vánoce?"

Josef: "Já nemám rád vánoce. Ty 'klasické'. Lidé hromadí nejméně měsíc jídlo, které se pak na povel začne snášet a zpracovávat. Rozdávají se dárky a sedí se u televize. Bez takových vánočních bych se klidně obešel. Pro mě mají půvab ty s kamarády."

Na koleji

Jak přicházejí vánoce na studenskou kolej? Různě. Když třeba v menze dostanete místo půlky pomeranče celý a marcipánové bonbony v pestrém balení k tomu. Když se mezi skripty objeví váza se smrkovou větvíčkou. Když se na stole povuluje sešit, na kterém je poznačen recept na sněhové pusinky. Někdy přicházejí jinak. Třeba tak, jak vypráví Markéta z filozofické fakulty UK:

"Myslím, že byl dokonce říjen. Seděla jsem na koleji a hleděla z okna. Z patnáctého patra Na Kajetance je slušný výhled. Byl večer, všude plno žlutých světýlek rozsvícených domů a na mě to najednou sedlo. Ten nevyslovitelný smutek. Chtělo se mi jet domů. Pak jsem si začala představovat vánoce. Možná proto, že o vánocích jsme všichni doma. Venku hvízdal tak zvláštně, nebo se mi to jen zdálo, vítr a mně se dobře vžívalo. Vzpomínala jsem na minulé vánoce. Jak jsme šli s bráškou nakupovat stromek. Necháváme to vždycky na poslední chvíli. Chodíme po náměstí, kde prodávají, pořád dokola, přehrabujeme se v hromádách stromků a obvykle přebereme. Jako vloni. Šli jsme s úmyslem, že koupíme stromček až do stropu a nesli jsme si pěknou čicp-linku. Já za špičku, brácha za patu. Když jsme procházeli kolem vinárny U raka, zastavili jsme se na dvě deci svařeného, protože

jsem byli zmrzlí jak štěňata. Smrček jsme opřeli tak, abychom na něj dobře viděli. Pili jsme svažené víno, stromek pořád na očích. V jedné chvíli jsme se na sebe a bráchou podívali a začali se strašně smát. Ten smrček byl totiž tak strašně koště, že by ho oni nikdo neukradl. Ke všemu se na něj ještě vyčůrali foxteriér. Doma jsme ho nastrojili. A už měly být vlastně vánoce. Já nevím... Celou dobu jsem se na ně tak strašně těšila, vlastně už od toho říjnového večera na koleji a najednou bylo všechno nějaké divné. Matku jsem rozalobila, že jsem chtěla jen jednu naběračku polévky, sestra řekla, abych se nabláznila ze svých diet, malý bráška rozlil limonádu, dostal od táty pohlevek, no prostě nádhera. Než se začaly rozdávat dávky, bylo po náladě. Pak jsem koukala na televizi, na něco, co dávají každý rok o vánocích, bolelo mě břicho, stál přede mnou šlehačkový pohár, který kdybych nesnědla tak bude peklo. To už jsem měla vánoce plné zuby. Těšila jsem se na kolej. Šla jsem telefonovat do Brna kamarádce z fakulty. Shodly jsme se, že vánoce jsou na houby a že hned druhý den, po záručnou učení na zkoušku, odjedeme na kolej."

Pak jsem se Markétu a ještě dalších vysokoškoláků a vysokoškoláček zeptala:

Jak se těšíte letos na vánoce a volné dny?

Markéta: "Jsem poučena. Uvědomila jsem si, že se vlastně nic nestalo. Že samotný Štědrý večer za moc nestál... tak co. To se dalo nakonec po tom všem shonu čekat. Ale celá ta doba od října, to čekání na vánoce, to, jak jsme kupovali s bráškou stromek a seděli u raka, to bylo víc. Teď se také docela na vánoce těším. Ale tak, jako tenkrát u okna na koleji, to už snad nikdy. Prostě spíš než purpuru cítím karbanátek, který jsem si tehdy dala na nádraží a ležel mi v žalužku ještě dva dny. Vidím napapané vlasy, smutek v obchodech. Ale na volno, na to se těším moc. Mám připravenou hromadu knih, teda ne skript. Takový týden na knihy, to je pěkné nadělení."

Helena (Filozofická fakulta UK): "Vánoce? Já nevím, co ti mám povídat. Nechce se mi... No jo, když už tedy seš... O pozici vánoce ti vyprávět nebudu. Čekám dítě, ale vdávat se asi nebudu. Vánoce strávím na koleji a nijak mi to nevádí. Lepší než poslouchat řeči doma. Stromek kupovat nebudu, dám si do vázy větvičku. Cukroví si napeču sama. Trouba na koleji je a já ráda pečů s vařím. Možná, že pozvu na chvíli paní vrátnou, ale na Štědrý večer budu sama. Doufám, že někdy v dalších dnech se staví, je ženatý... Co budu dělat? Čekat, jestli přijde."

Sárka (Vysoká škola ekonomická): "Já na vánocích miluju všechno. Stromčky, kapry, koledy, pohádky, cukroví. Co budu ve volných dnech dělat? Užívat toho všeho dozryta. Také doufám, že konečně budu mít čas napsat dopisy, které jsem nebyla schopna napsat za celý rok."

Aleš: "Vánoce mě dávno nevzrušují. Je to komedie pro malé děti a dospělí se v ní vyžívají. Ale to volno, to je příjemné. Aspoň budu mít čas na kus řeči s kamarády. Radost mi kalí jediné to, že se mám učit na zkoušku."

Lenka (VŠE): "Konečně budu mít čas doplést zimní svetr a rukavice."

...

Vladimír (lékařská fakulta): "O vánocích budu doma v Poděbradech. Tak druhý svátek vánoční přijedu na koleji. Budu se učit, protože v zimním semestru máme šest zkoušek. Už několik let trávím čas mezi vánocemi a Novým rokem na koleji. ... Proč se ptáš na vánoco? Když je to pořád stejné... Lidé se nacpou, pak mají šlučnickové záchvaty, odvážejí je na pohotovost. Další rok se zase nají... "

Holky z porcelánu

V obchodním domě Kotva vizí nápisy "Vánoce se blíží", "Předvánoční centrum" a v podobném, vánočním duchu. Lidé kolují a hemží se. Zdá se, že nejhůř je na tom přízvu. S dalšími patry dav trochu řídne. U pultu s hrníčky s talíři se rodí fronta.

Vidím, že vy se do vánoční atmosféry vžívat nemusíte. Jste v ní dokonale...

Iveta: "To teda jame. Chvilomí člověk jen němō přihláší, co udělají z lidí vánoce. Někdy máme co dělat, abychom nepřišly i o ten plášť na sobě, tak se derou a vystrkují lokty. Když vidí čtvrtlitrový hrnek, neznají bratra. Tak co ti mám povídat o vánocích? Pro mě by takovýchle vůbec nemusely být. Jo, kdybych byla třeba holka z gymná, to by bylo jiné, měla bych týden volno. Jenže jsem holka z porcelánu a předávat budu ještě na Štědrý den dopoledne. Těm, co kupují na poslední chvíli. Minulý rok, těsně než jame zavírali, přiběhl splašený pán a za každou cenu chtěl koupit soupravu talířů, ve které byl jeden odšitý. Prý to vůbec nevádí, že on nutně potřebuje manželce něco koupit a všude už je zavřeno. A to mě čeká ještě vánoční zmetek doma. Máše máma si to tiž myslí, že o vánocích musí domácností proletět kulový blesk. Musíme leštit každou vidličku a skleničku, byla by schopna o vánocích i malovat být. Až tohle všechno skončí, pojedou na hory. Moc si jich stejně neužiju, protože ve druhém a třetím ročníku máme už jen pár dnů volna, letos vyjimečně čtyři dny. Pánbůh zaplať za ně."

Jana: "Mám stejné pocity jako Iveta. Malý rozdíl, pokud jde o vánoco, bude ten, že předevčirem jاعم se vdala, takže úkon v domácnosti mě čeká asi víc. Volné dny si užiju tak, že pojedou s Ivetou do Krkonoš."

Iveta: "Vidiš! No támhleta paní, s těma taškama. Ona nám snad rozbiže tu sochu baletky. Jdu tam. Aby zase nebylo nějaké nadělení..."

Anketa Mladého světa k vánocům
1981 (mírně zkráceno)

Odstraň slovo - co zbuže z hlasu? Kde není žádný smysl, tam je prázdný zvuk. Hlas beze slova zazní do ucha, ale srdce nevzdělá.

Svatý Augustin,
Sermo 293

ŠTĚDRÝ VEČER

Je večer.
Štědrý večer.

Z gramofonu koledy vyhrávají
a lidé se přejídají.
Je přece svátek.

Pod vánočním stromkem leží úhledné balíčky,
malá splátka velkého dluhu,
malá náplast na velké bolesti,
které si během roku navzájem dělají.
Roubík, vražený do úst lásce,
kterou si nedali.

Lásce, která jim dotěrně našeptává,
že od toho prvního večera v Betlémě
má být už každá chvíle štědrá.
Ale jim to nic neříká,
je to nezajímá,
jim nic neschází.
Z gramofonu koledy vyhrávají
a oni se přejídají,
protože je svátek.

Chce se mi křičet, choť je žalovat...
Místo toho jen sípám
s hrdlem staženým pocitem viny,
protože vlastně patřím mezi ně.

Tak raději sedím v teplíčku pokoje
a pod rozzářeným stromkem hledím
na papírové figurky kolem jeslí.

Proč vlastně?
Jo, vždyť je svátek.

A zatím v tichu lesní cesty
závějí se brodí kdosi drásavě živý,
bitím znetvořený,
kdosi člověku nepodobný.

Jde ke svým hladovým,
ke svým otrhaným a nemocným.

Jde splatit náš dluh.

Protože od prvního večera tenkrát v Betlémě
je teď už každá chvíle štědrá.

Jde těžce,
zkřehlý, ale jde.
Jediný věrný svého Otce.
A v každé stopě za ním malý červený kvítek zůstává.
Asi se někde poranil.

Asi se pro nás poranil
a proto je dnes svátek.

Z MALÝCH ŘEČÍ SVÁTEČNÍCH

Vánoční svátky bývaly dobou, kdy se lidé nachylovali nad svou intimitou, kterou chránilo od vpádu vnějšího světa důvěrné teplo kamen a hustá zeď noční tmy. I samé hvězdy, které jsou jinak stálými připomínkami nesmírných kosmických vzdáleností, jako by přicházely v té noci blíž; jako by nás chtěly spíše utěšovat než děsit.

Tuto schoulenou intimitu českých vánoc vyjádřili naši básníci ve verších, které všichni znáte. Vyjádřil ji také cizí básník, Paul Claudel, ve své báni "Pražské jezulátko".

"Sněží. Celý svět je asi mrtev. Jeť prosinec.
Avšak v malé světnici, můj Bože, jak dobře je přec!
V krbu jsou samé uhlíky červenavé,
jež vrhají na strop odlesky plavé,
a slyšení není než voda, jež potichouнку vře."

Soška Jezulátka drží v jedné ruce zeměkouli a druhou vztahuje nad postýlky dětí, které se svěřují její ochraně:

"Lze klidně spáti: Ježíš, náš bratříček, je tu přeci,
je s námi, a s ním i všechny ty milé věci:
panenka překrásná, koník dřevěný
i ovečka - jsou všechny tři tu v koutě složeny."

Dítě v teplé postýlce s blažeností cítí,
že leží a že je tu někdo, kdo je má rád,
pohne se, šeptá cos, ručkou jako by chtělo něco brát,
chce se probudit, však ví,
že může klidně spát."

Takové bývaly české vánoce po mnoho staletí. Takové bývaly ještě vánoce našeho dětství. - Ale nedopouštěli jsme se jisté cizby, když jsme zužovali betlémskou událost, která otřásla základy vesmíru, na rozměry důvěrného obzoru dětí?

Nebylo to všem všechno falešné; ty jesličky s oslem a volem, ti slonové a velbloudi, kteří doprovázeli tři krále od východu, ty svíčky na mladých smrčcích nebo jedlích, které šířily v teplém zimním pokoji vůni lesa, to mělo svoje kouzlo a svoje tajemství, a také svou pravdu.

Ale snad jsme zapomínali čím dál víc na některé jiné okolnosti Božího narození; na příklad na to, že tčhotná Maria a její zákonný manžel Josef nenašli místa v hospodě, že se musili uchýlit do skalní stáje, v které bylo v noci zima; že Herodes dal zavraždit tolik betlémských nemluvňátek, aby si mohl být jist, že bude mezi nimi i předpověděný "král židovský"; a že prorok Simeon řekl Marii v jeruzalémském chrámě: "Hle, tento je určen k pádu a k povstání mnohých v Izraeli, a na znamení, kterému bude odpíráno. A tvou vlastní duši pronikne meč."

Když jsme v svém dětství zpívali koledy o vánoční mši, zapomínali jsme raději na tato slova, nebo jsme se snažili na ně nemyslet. Ale ta slova měla patrně nějaký smysl, měla něco znamenat.

Doba, v které žijeme a nedávné události, jejichž jsme byli více méně blízkými účastníky a svědky, zdárazňují krutě aktualitu těchto zdánlivě prostých vět.

Přes onen teplý pokoj, v jehož koutě stávaly jesličky s děťátkem, s figurkami klečících pastýřů, s pozlacenou papírovou hvězdou, která vedla k Betlému mudree od východu, se převalila strašlivá bouře. Okna jsou vytlučena, záclony visí v cárech, ve zdech zejí trhliny...

Ať jsme kdekoli na světě, nemůžeme necítit studený průvan, který proniká rozvalenými zdmi do lidských příbytků a lidských srdcí...

Ztratilo tedy pro nás všecek smysl vánoční poselství pokoje? Zajisté nikoliv; ale musíme poslouchat jeho hlas sluchem soustředěným a srdcem otevřeným. Naše tak zvané soukromé štěstí se nemůže už nikdy uzavíkat samo do sebe, nemůže stačit samo sobě. Střecha nad našimi hlavami je pobořena, na ulicích leží mrtvolky betlémských nemluvnat.

Více než kdy jindy rýsuje se nad betlémskými jeslemi stín Kalvárie. V sněhové vánici se však potkávají na křižovatkách postavy, které vypadají jako jiné; některé z nich se však na okamžik zastaví a řeknou si šeptem: Dnes v noci se nám narodil Spasitel.

Jan Čep /1956/

Mluví se často o tak zvané "poesii" vánoc; jsou prý to svátky lidské důvěrnosti, dětské radosti, prostoru teple a úzce schouleného. ...

Lidská obraznost a citová vroucnost se zmocňovala během dvou křesťanských tisíciletí betlémského tajemství, chtěla si je přiblížit, vtisknout mu vlastní rysy. Událost zároveň historická, umístěná do určitého období lidských dějin, a zároveň existující ve věčnosti a v absolutnu, na sebe brala různou podobu během lidských dějin, podle společenského prostředí, podle různého postavení v čase.

...
Tento důvěrný obraz vánoc, který jsme zdědili ze svého dětství a který nám odkázala dlouhá pokolení našich předků a křesťanská tradice, je ohlasem některých vět Evangelia, ale nikdo se zajisté nebude domnívat, že vystihuje celou skutečnost, že s ní splývá beze zbytku. Kristus se ovšem narodil na určitém místě naší země, v určitém okamžiku lidských dějin. Na pastvinách okolo Betléma však jistě neležel té noci snů; co by tam byli jinak dělali pastýři se svými stády? Pokud jde o jižní polokouli naší země, křesťanské vánoco tam mají zcela jinou barvu, jiné osvětlení, jiné ovzduší: a přece se vtělil Kristus pro všechny, ať žijí nebo žili na té nebo na oné straně rovníku, před jeho narozením nebo po něm.

Paradox moderních společností záleží v tom, že jsou ochotny činit jisté ústupky folkloru a lidovým zvykům, nebo i zlozvykům. Když se jim nedaří, aby nahradili dědou Mrázem jesličky a vánoční stromky, dovoluji vysílat z rádia barokní vánoční mše a lidové koledy. My však víme, že podstata našich vánoc nekví ani v koledách ani ve vánočních stromcích. Nezříkáme se jich, jako neodmítáme lidskou družnost, ovzduší citové vřoucnosti, které se okolo nich vytvořily.

Naše vlastní starost, smysl našich vánoc, leží však jinde. Připravujeme se na to, že se budeme musit opět jednou obejít bez koled, bez jesliček...; že budeme opět slavit vánoce nikoli pod klenbou katedrál, za búrání varhan a geniálních skladeb, nýbrž /třeba/ ve sklepích, mezi holými zdmi, v kterých se bude ozývat jeňom tlumený šepot biblických vět a liturgických textů.

Tato situace už mnohde ve skutečnosti nastala. Buď jak buď, zdálo by se to přirozenější a normálnější, než připustit, aby si ateistický stát, který plánovitě hubí náboženskou víru v srdcích mládeže, osoboval zároveň pochybnou ochranu nad tak zvaným kultem, jmenoval kapitulní vikáře, odsuzoval kněze do žaláře, protože slouží mši a zpovídají bez státního povolení...

Naše katedrály vyrostly z pocitu společné víry, z pocitu velikého lidského společenství. I kdybychom je musili na čas zanechat vládařům noci, i kdybychom se musili opět uchýlit do kůlen, do stodol a do chlévů, víme, že máme neznámé bratry v neespočetném zástupu, který se tísní okolo vtělené Naděje, která spasí svět.

Jan Čep /1957/

KOLEDA

V nebeském dvorstvu krásném
vše znovu začíná,
za nás, kdo nad ním žasnem,
oroduj u Syna,
Maria, útočiště
ze světa chmurné tříště.

Václav a všichni svatí
krajané z vlasti mé
jdou blíž, my bázní jati
zpovzdálí stojíme,
padáme na kolena,
buď od nás pochválena.

Ty dary, prosby naše
za nás tam přednesli,
my za nimi pak plaše
klekáme u jeří:
Tobě a Ježíškovi
zpíváme svými slovy.

Však slabé naše vzdechy
tou jejich přímluvou
pod klenbou hvězdní střechy
v hlas vichřice se dmou,
co šeptali jsme s bázní,
hlaholem zlatým zazní.

A chudé naše skutky,
aniž jsme věděli,
hřmí v radosti zpěv prudký
nesený anděly,
kde Děťátka tvář spící
byť jasný pro Trojici.

Proud našich slz už hučí
nesmírnou povodní -
vzít Krista do náručí
byli jsme nehodní,
však jimi omývání
čekáme smilování.

Chytil táta kapra, kapra v potoce,
budeme mít pěkné, bílé vánoce.

Hej, hej, dudlaj hej,
bílé vánoce.

Bába peče v peci pěknou vánočku,
máma zase smaží vejce na čočku.

Hej, hej, dudlaj hej,
bílé vánoce.

/Schválená školní koleda/

ZREDUKOVANÉ VÁNOCE

Kdo ví, proč vlastně nebyl /už kdysi/ proti slavení vánoce podniknut frontální útok, který by v nesvaté horlivosti vánoce zlikvidoval a vymazal je z vědomí důsledně vychovávaných nových generací. Místo toho bylo slavení vánoce umenšeno, zúženo, zredukováno. A to cílevědomým přičiněním mocných, také však poklesem duchovní vitality těch, kdo vánoce slaví. Kořeny tohoto poklesu lze zčásti sledovat daleko do evropské duchovní minulosti.

Buď jak buď, výsledná redukce je tak dloukosáhlá, že snad teprve rozpoznání její šíře a dosahu nám ukazuje skutečnou velikost vánočních svátků.

Z jevových stránek některé bijí do očí: vytěsňují se klíčová slova, myšlenky a obsahy /ne Narození Páně, ale vánoce... a tak dál až ke kádrování koled, aby snad neřikaly něco křesťanského/. Dále bije do očí nevkusnost nových náhražkových koled, které mimoto ukazují zarážející ochuzení a zploštění svého sdělného obsahu v porovnání s křesťanskými koledami. Vždyť v těch přichází ke slovu - i když odhlédneme od náboženské dimenze - okouzlení něčím větším a tajemným, co si podmanuje a spojuje prosté pastýře i krále z východu. Z toho všeho teď zbývá sotva víc než jídlo.

Ostatně k tomu jídlu: v tradičním slavení svátků mělo hmotné /a družené! / hodování jistě významné místo. O tom svědčí i název Boží Hoď. Ale jak důkladně byl zase motiv svátečního jídla okrájen a ochuzen o svůj hlubší kontext! Vánočním i velikonočním hodům předcházela přece dlouhá příprava adventní nebo postní. Ta vytvářela už po stránce gastronomické a zdravotní docela jiné předpoklady k vydatnějšímu jídlu.

Ale příprava na hlavní svátky církevního roku byla především duchovní, dotýkala se smyslu a prožívání smyslu celého lidského života. A tento celek byl zase pojímán i s těmi svými dimenzemi, které účastníkům současného zredukovaného provedení vánoce sotva přijdou na mysl. Připomeňme tu jen slova staré české adventní /corátní/ písně: "Mnozí spravedliví protoci a králi Spasitele viděti žádali..." Zde je vyjádřena návaznost na dávné předky ve víře, na společenství touhy a očekávání...

Samotný vánoční kapr to vše možná symbolizuje, ale netematizuje. K významu adventu a k zplošťování životních dimenzí se ostatně ještě vrátíme.

Shrňme naše dosavadní zjištění: tradiční křesťanské svátky i se svou přípravou a celým dalším kontextem poskytovaly účastníkům každoročně velké bohatství organicky vyrostlých podnětů a motivů, na nichž lze mnoho ocenit i odhlížejíc od věroučného jádra svátků. Zredukovaným provedením vanoc jako volných /tj. nepracovních/ dnů s jistými kulinářskými a folklorními tradicemi se ztrácí nejen křesťanský, ale i obecnější lidský obsah a přínos tradičního slavení. Což není málo.

Zužovali bychom však pohled na celou problematiku, kdybychom kořen zla viděli jen ve vnějších represích, případně ještě v uspěchané zvěcnosti průmyslové éry. Chceme-li problém slavení vanoc vidět zevnitř, tj. z předpokladů křesťanského života, musíme se pokusit o hlubší záměr. K tomu zde ovšem přineseme jen několik podnětů. Půjde nám např. o to, zda křesťanské slavení svátků má být ze své podstaty jen dodržováním a udržováním tradičních forem. Nebo si všimneme některých pozdních důsledků osvícenství.

Starším současníkům ještě známé neokleštěvané slavení vanoc bylo výrazně tradiční. To znamená, že kraj, farnost a tím spíše rodina nebo jednotlivec nezačínali od nuly, ale přejímali mnohovrstvé dědictví liturgie, zbožných zvyků, lidové poezie i dalších prvků jako dané bohatství, na němž se prostě mohli podílet /a patrně rádi podíleli/. Podíl vlastního, originálního, netradičního přínosu býval malý. Naznačenou polaritu nověji známe jako protiklad mezi cyklickým a lineárním pojetím času apod. Nepřesná, ale rozšířená představa o křesťanství - řekněme určitěji o katolictví - mohla v neměnnosti a cykličnosti vidět celou podstatu věci. Mohla: posledním koncillem oficiálně vyhlášené změny v liturgii a dalších oblastech církevního života ukazují zase dost zřetelně, že něčím se situaci celé společnosti loicky odpovídají též změny v životě církve. Pouhé udržování vede k anachronismům, aggiornamento je nutné, žádoucí, církevně legitimní. /Lefebvristický postoj se sotva může odvolávat na nějakou smysluplnou koncepci dějin./ Také oživení charismatických prvků v současném křesťanství přináší novou vlnu spontánnosti.

Je tedy skoro banální, ale přece snad užitečné říci, že v konkrétních formách křesťanského slavení vanoc je tuze málo provždy daného, nezměnitelného. Pro každou dobu, každou zemi, každou společenskou či rodinnou a osobní situaci je novým úkolem hledat adekvátní výraz, tvar, průběh tohoto slavení. Můžeme obdivovat krásu a hloubku tradičních forem vzniklých dejme tomu v baroku, ale jejich existence nezbavuje pozdější generace křesťanů úkolu hledat formy přiměřené jejich vlastní duchovní situaci.

Pravověrnost přece není totéž co orientace na minulost. V listech apoštola Pavla lze najít nejen vřtu "Zapomínám na to, co je za mnou a usiluji o to, co je přede mnou" /Fil 3,13/, ale i výslovné varování před důrazem na "slavení dnů, měsíců, svátků a roků" /Gal 4,10 - patrně v souvislosti s pohanskými prvky, ale přece jen proti absolutní vládě cykličnosti/.

Z toho na jednu stranu plyne svoboda odpoutat se od těch nejtradičtějších momentů ve slavení vánoc, které z nejrůznějších důvodů nejsou pro nás křesťansky funkční /předvánoční nákupy a přípravy v podmínkách dané reality/ nebo autické /v uměleckém výrazu aj./. O tom se píše v jiných soubojích příspěvcích více a konkrétněji.

Prostota a jednoduchost může znamenat větší soustředění na to podstatné, bez rozptylujících až matoucích detailů. /Mysleme na děti ve věřících rodinách s nevěřícím okolím - co z adventu a vánoc jim skutečně přibližuje tajemství Vtělení?/. Ale jistě by nemělo jít jen o proškrtávání či osekávání příliš košatých tradičních forem. Jenže co přinést nového? To je právě otázka ad hominem. Neomylný a vyčerpávající recept by byl něčím protismyslným. Některé podněty ze starších i současných zdrojů opět přináší jiné texty tohoto souboru.

- - -

Ve skutečnosti obojí pohyb, ubírání tradičních prvků i přidávání prvků nových s sebou nese nebezpečí redukce, zužování ochuzení. Takové nebezpečí je zřejmé tam, kde se odmítají tradiční prvky. To činí pochopitelnými stesky pamětníků /žel, orientovaných často na vnější nebo sentimentální stránky tradice/. Jak ale může ochuzení přinášet to nové, čím chce současnost slavení vánoc obohatit?

"Škrty" i nové prvky mohou znamenat újmu vůči plnosti slavení tehdy, když jen akcentují to, co se právě nosí. Když se jimi projevuje a prosazuje ztráta paměti společenství věřících, ztráta dimenzí života kdysi už prožívaných a dovezených ke srozumitelnému výrazu. Když zatlačují něco hlubšího co současná mentalita nesnadno vnímá a a co snad tím více potřebuje. Když jimi "člověk rozlučuje, co Bůh spojil".

Tím se zase dostáváme k motivu redukce, byť v subtilnější poloze. Ale ne v méně významném smyslu.

Víra v narození Božího syna s sebou nese důraz na jednotu lidstva, na bratrství mezi všemi, na společenství přesahující pokrevní i jinak vymezené svazky. Tradiční slavení vánoc tento důraz do jisté míry vyjadřovalo, při nejmenším společnou bohoslužbou celé farnosti. Vůči tomu je tedy krokem zpět každé jednostranné zdůrazňování intimity, uzavřeného rodinného kruhu, privatizace a izolace. Zužování "vánočna" v tomto směru je typické pro vánoce bez narození Páně - ale neohrož skrytě i vánoce křesťanů? Jsou-li např. přesvědčení, že vánoc jsou jen pro ně? Prakticky by to znamenalo, že slavení svátosti nespočívá s misijním posláním církve a že se křesťané nemusejí starat o to, zda jejich slavení něco /a co/ řekne i lidem v okolí.

Ne pouze kladný je i motiv dítěte, tak zdůrazňovaný ve veřejných projevech, které se u nás snaží vánocům dodat jakési váhy /nebo ji udržovat/. Rozjímání o bezbrannosti, nevědomosti, líbeznosti dítěte nemusí ještě znamenat sentimentálnost - i svatý František měl pro to vše živé pochopení. Ani jesličky v lidových betlémích /na Františka navazující/ ani Ježíšek v koledích nejsou nutně výrazem nějakého zužujícího

pohledu. Ale nebezpečí je v oddělování dětství od dospělosti, dítěte Ježíška od Ježíše na Kalvárii. Toto nebezpečí se promítá i do mimoteologických poloh vánoc jako orientace do minulosti - idea dětství jen jako sladká vzpomínka na něco, co se nevrátí.

Zde se vlastně dotýkáme něčeho, co je mezi hlavními křesťanskými svátky charakteristické právě pro vánoce. Vždyť celá liturgie je vztažena vždy k celému Kristu - narozenému, ukřižovanému a zmrtvýchvstalému - a přece jinak slavíme Velký pátek a jinak Vzkříšení. Podobně i vánoce mají své proprium, bezpochyby právě v motivu Ježíšova dětství. Jenže to naprosto není cituplná vzpomínka, která by byla samoučelně orientována na minulost a na téma minulost orientovala! Začtème se jen do prvních kapitol Lukášova evangelia, kde se /na jediném místě v bibli/ podrobněji mluví o Ježíšově dětství. Z textů o Zachariášovi a Alžbětě, Alžbětě a Marii, Marii a Simeonovi důrazně mluví očekávání, důvěra v blízkou /ale i budoucí/ Boží pomoc, pohotovost vydat se na cestu, jásavá radost z překvapivých Božích příslibů, i stín kříže, přijímaný nicméně z lásky ve víře a naději. To je "duch vánoc", duchovní naladění /smíme-li to tak říci/ specificky adventní a vánoční. Je to cosi natolik křesťansky reálného, že to legendární motivy v celém Lukášově vyprávění podtrhují i pro čtenáře, který si je vědom potíží výkladu.

Ukázka ze starokřesťanské syrské duchovní poezie, zařazená v tomto souboru, pomůže snad čtenáři jasněji pochopit, že plné, nezkrácené, neredukované křesťanské slavení vánoc je možné jen v kontextu plné a nezkrácené křesťanské víry.

Tím ale není řečeno, že by z bohatství slavení vánoc nemohl čerpat i ten, kdo plnost takové víry v církevním smyslu nesdílí. Proto se ještě pokusíme dvěma stručnými poznámkami ukázat, jaká zúžení pohledu na záležitosti obecně lidské mohou běžet za redukováním slavení vánoc.

- - -

V jedné studii Waltera Kaspera je zajímavá historická zmínka o posunu v chápání slova emancipace. Ve starověkém Římě označovalo akt blahovůle /pána vůči otrokovi apod./, jímž byl někdo zbaven poddanství či pout. Postupně však převažoval důraz na osvobození z poddanství vlastní silou, nakonec /v myšlenkové linii osvícenství/ bojem, nepřátelstvím. Poznamenejme ještě, že idea třídního boje nepochybně na tuto linii navazuje.

Není v tomto vývoji /jehož vyústění nás všechny myšlenkově zasáhlo/ cenný dílčí klíč kepochopení, proč je modernímu člověku tak cizí idea Spasitele? Spása je vlastně emancipace v tom antickém smyslu, shora a z nepovinné dobroty. Emancipace, jak ji dnes výlučně chápeme, není spása. Je to boj, zdola a z nutné nenávisti. Je to boj, který předpokládá a vytváří jistou mentalitu. A do té mentality špatně zapadá radost nad narozením Panovníka, od něhož očekáváme spásu.

Smyslem této poznámky není zavrhnout jakýkoli "boj zdola" a hlásat důvěru v milostivou vrchnost vždy a všude. Jejím smyslem je upozornit, že lidskou platnost mají - vždy na svém místě - obě duchovní polohy. Ta zapomínaná např. ve vztahu dítěte k rodičům. A proto i v myšlení rodičů o vlastních i cizích dětech, o vztazích mezi nesterpně mocnými lidmi, o Bohu. Nevědět o tom by znamenalo slavit vánoce redukované.

Nakonec musí povystoupit ze stínu i tolikrát /a záměrně/ opakované slovo slavení. Jestliže vánoce slavíme, je to něco víc, než že máme volno v práci nebo ve škole. Nejde jen o regeneraci pracovní síly, jako kdyby pracovní výkon byl vlastní a poslední hodnotou lidského života. A naopak práce není jen nutné zlo, jímž se vydobýváme možnost trávit volno po svém a pro sebe. Práce je víc a svátek je víc a obojí k sobě patří jako v benediktinské zásadě "ora et labora". Poznamenejme, že mniši žili, modlili se a pracovali ve společenství, které bylo zase částí širší rodiny a tak bylo také chápáno. /Celý klášter např. slavil př. svátky především slavnou liturgií, jíž se přišli účastnit i věřící z celého okolí./ Bylo to ovšem možné jen tím, že třeba slavení vánoce se neomezovalo na dva tři prosincové dny - patřil k nim podstatně už celý advent s roráty, symbolikou světla, vzpomínkou na očekávání Mesiáše.

Slavení svátků rytmizovalo čas neméně výrazně než roční doby. Umožňovalo vědomě prožívat jednotu, plnost a krásu skutečnosti. Moderní městský člověk se odpoutal od rytmů přírody - nakonec patrně k ochuzení svého života. Moderní nenáboženský člověk už ani neví o duchovních životních rytmech, z nichž některé jsou dány slavením svátků. Což když i to je zúžení lidského života v důležité dimenzi?

- - -

Myšlící současný člověk v mnoha směrech opouští postoj osvícenské a poosvícenské nadřazenosti vůči přírodě /ekologie/, lidovým tradicím a zkušenostem /např. lékařským/, vůči organicky vzniklé řeči /i s její redundancí a s formálními nepřesnostmi/. Pokornějšímu a věcnějšímu pohledu se tak postupně jeví v novém světle i tradiční slavení svátků. Nejen že existují historické studie, podle nichž starověký otrok a středověký pracující člověk na tom nebyli s volným časem vcelku hůře než odborově zajištěný zaměstnanec v současných vyspělých zemích /už pro přirozené omezení denním světlem a později pro řadu svátečních dnů, jichž bývalo až 150 v roce/. Začínáme zase chápat nebo aspoň tušit, že v rytmizování času i v dalších prvcích slavení svátků /motiv hry, užívání smyslových symbolů/ je více životní moudrosti než pover a zaoštalosti. Toto rozpoznávání hodnot na údajném smetišti dějin asi sotva vyústí do romantického volání po návratu zlaté minulosti. Spíš půjde o kultivovanější a delší, neredukovanou paměť jako základnu pro plnější život v současnosti. Příkladem podobanství může být vztah slovesného tvůrce k jazyku - znalost vrcholů minulého písemnictví přece nemá svazovat, ale inspirovat a činit vnímavějším. Nebo lapidárními slovy evangelia: nova et vetera - věci nové i staré.

- basil -

Z třetí básně o vtělení

Jestliže nebyl Bohem, ke komu sestoupili andělé,
aby mu sloužili na zemi našeho vykoupení?
Jestliže však nebyl člověkem, jak mohl pít
mateřské mléko?

Jestliže nebyl Bohem, komu předložili mágové
své dary?
Jestliže však nebyl člověkem, proč ho zavinuli
do plenek?

Jestliže nebyl Bohem, ke komu volal šedivý
Simeon?
Jestliže však nebyl člověkem, koho držel Si-
meon na loktech?

Jestliže nebyl Bohem, koho dosvědčil Otec u
Jordánu?
Jestliže však nebyl člověkem, proč byl pokřtěn
v řece?

Jestliže nebyl Bohem, kdo uzdravil ženu trpící
krvotokem?
Jestliže však nebyl člověkem, čího roucho se
dotkla?

Jestliže nebyl Bohem, kvůli komu se zatmělo
slunce?
Jestliže však nebyl člověkem, kdo trpěl pod
úderu důtek?

Jestliže nebyl Bohem, kdo rozrazil skálu i kámen?
Jestliže však nebyl člověkem, do koho vrazili
hřeby?

Jestliže nebyl Bohem, jak mohl oživovat mrtvé?
Jestliže však nebyl člověkem, jak mohl sestoupit
do hrobu?

Jeho zázraky zahanbují toho, kdo ho nevyznává
jako Boha, a jeho ponížení odporuje těm, kdo
popírají jeho lidství.

Izák Antiochijský
/před r.460/

K HISTORII VZNIKU VÁNOC

Jakožto první každoročně se opakující svátek učinily ve-
likonoce křesťanům rok liturgicky významnou jednotkou. Trvalo
ale ještě nějaký čas, než kolem tohoto svátku vykrytalizoval
cyklus dalších svátků v křesťanský liturgický rok. Středem
roku byly sice od samého počátku velikonoce, tak jako středem
dějinně byl Kristus. Ale to neznamenal, že by tímto stanove-
ným středem vznikl také počátek roku.

Vánoce jako počátek křesťanského roku

Dva dokumenty ze 4.století dosvědčují pokus najít den, který by byl smysluplným začátkem křesťanského roku. Na jednom kalendáři z r.354, nalezeném v Římě, je seznam "depositio martyrum": je to kalendář pamětních dnů mučedníků a začíná Kristovým narozením v Betlémě 25.prosince: VIII.kal.ian. natus Christus in Betlehem Iudeae. Srovnáme-li tento seznam s jiným seznamem, "depositio episcoporum", sestaveným zjevně též kompilátorem, který lze pomocí posledního uvedeného jména datovat do r.335 resp.336, kde pamětní dny biskupů začínají 27.prosince, lze uzavřít, že alespoň v Římě začínal už r.336 církevní rok křesťanů 25.prosince.

Juliánský kalendář, zavedený r.46 př.Kr. Juliem Caesarem jako reforma starého římského kalendáře, uváděl 25.prosinec jako den zimního slunovratu. R.274 prohlásil císař Aurelián při zasvěcování chrámu ke cti Slunce na Martově poli v Římě den 25.prosince za "natales solis invicti", narození nepřemohitelného slunce, ochránce říše. Tento svátek přeznačili křesťané nejpozději r.336 na "natales solis iustitiae", zrození slunce spravedlnosti, na adventus neboli příchod Ježíšův na tento svět. Konečně Lev Veliký vyzdvihl v pátém století tento den z řady pamětních dnů světců tím, že ho místo názvu "memoria" označil za "sacramentum": sacramentum incarnationis - tajemství vtělení, titul, který příslušel podle Augustina pouze velikonočním. K jeho bolesti však lidé slavili tento den, kdy končí zkracování dne a slunce opět nabývá síly proti tmě, nadále jako zrození slunce. Nejstarší ze tří vánočních mší v římské liturgii - missa in die - sama používá biblické symboliky světla a tak vzniká v srdci této liturgické oslavy jasné spojení s pohanickým svátkem slunce - nepochybně také s konkurenčním úmyslem. V úryvku z Janova evangelia, zvoleném do této liturgie, nestojí jen "slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi", ale také "světlo ve tmách svítí a tma ho nepojala" a "bylo však pravé světlo, které osvětluje každého člověka, přicházejícího na tento svět".

Epifanie jako počátek křesťanského roku

V jiném dokumentu, egyptské sbírce církevních předpisů - tzv.kánonech Athanasiových - se v 16.kánonu objevuje jako začátek roku svátek Zjevení Páně 6.ledna. Tento svátek Zjevení Páně, starší než vánoční svátky, byl vedle velikonoce a letnic jedním ze tří svátků Kristových v roce. Podle textu je Epifanie den, kdy byl Ježíš pokřtěn Janem v Jordáně. Křesťanský nový rok je proto svátkem křtu jako svátek nové žně pokřtěných pro Boha. Poukazovalo se na to, že v témž měsíci, egyptským měsícem TYBI, proměnil Pán zázračně vodu ve víno.

Přibližně v téže době referuje křesťanská poutnice Egeria podrobně a nadšeně o svátku zvaném "epifanie", kdy se v noci z 5. na 6.ledna slaví Kristovo narození v Betlémě. Zde je svátek jednoznačně svátkem Božího narození a jakýkoli poukaz k jiným tématům /křtu v Jordáně, zázraku v Káně/ chybí.

Někdy na počátku 5. století mluví Kassian o egyptském svátku, který spojoval narození i křest Páně. Tento svátek mohl vzniknout už v době Athanasiově /298-373/ v Alexandrii, i když je pravděpodobné, že zde byl původně jediným motivem svátku křest Páně.

Rozmanitá tematika svátku Zjevení Páně

Ke konci 4. století se epifanie slaví téměř všude na Východě a mnohde na Západě, ale téma svátku není zdaleka jednoznačné. Středem svátku je buď narození Páně nebo křest v Jordánu nebo obojí, ale k tomu přistupují v různých kombinacích jiná témata: zázrak v Káně, rozmnožení chleba, vraždění betlémských nevinátek, a později na Západě tak důležité klanění mudrců, z nichž se poměrně rychle stali králové. Toto uctívání bylo spojeno se svátkem narození Páně buď bezprostředně, nebo vystupovalo jako samostatné téma.

Z toho všeho vyplývá, že svátek epifanie neměl co činit s žádnou historickou událostí, jež by se slavila každoročně téhož dne, kdy se původně stala. Byl to daleko spíše svátek tajemství, který oslavoval zjevení božské moci Kristovy a Boží velebnosti.

Slovo epifanie znamenalo přece původně v pohanském světě vstup orientálního vládce-boha do měst jeho říše. Jak a kdy se tato velikost Boží zjevila v Kristu, byla druhotná otázka, k jejímuž zodpovězení se vyzdvihovaly různé události z evangelia - jednotlivě nebo dohromady. Např. v Galii se v ten den slavila "tria miracula" - klanění králů, křest Páně a zázrak v Káně. Základní koncept tohoto svátku tak dovozoval bohaté a rozličné teologické pochopení, takže bylo možno jej naplnit nejrozličnějšími liturgickými obsahy.

Epifanie a advent

Dnes již klasická studie Ch. Mohrmannové o slově i svátku epifanie dokazuje spojení, jež bylo v novozákonních textech mezi slovy EPIPHANĚIA a PAROUSIA. To spojuje historický Kristův příchod s jeho eschatologickým příchodem na konci času. Tento vztah žije dále v latinském slově adventus, které spojuje v křesťanské řeči historický příchod Kristův i jeho návrat na konci času. Toto slovo bylo v galsko-španělském prostoru původně označením svátku epifanie, později označovalo čtrnáctidenní přípravu na epifanii. Když se později prosadily vánoční svátky, byla tato příprava odbourána a stala se naším adventem. Přitom lze poukázat na to, že v nejrozličnějších kulturních oblastech se různé svátky nového roku obíraly takřka vždycky koncem času. Jako okamžiky začátku jsou to doby přechodu, kdy se vrací otázka po čase vůbec v jeho celku a tedy i po jeho hranicích v historii.

Křesťanské lekcionáře a obsah svátku Zjevení Páně

Římský vánoční svátek 25.prosince byl koncem 4.století a v 5.století přijat i východním křesťanstvem. Ale některé církve, jako třeba jeruzalémská a alexandrijská, se přijetí nového svátku dlouho bránily.

Když se v církvi stávalo zvykem číst části Písma, rozdělené podle dnů roku za sebou, bylo napaště, že se s takovýmto cyklem začne na počátku roku nebo v jiný významný den. Matoušovo evangelium začíná historií Ježíšova narození. Nejstarší lekcionář z Jeruzaléma, který známe, sice jasně předpokládá, že se Matoušovo evangelium v Jeruzalémě četlo ve svatém týdnu, ale jsou i náznaky, že se četlo v oktávu Zjevení. Evangelium Markovo oproti tomu začíná křtem Páně a zdá se, že lectio continua tohoto evangelia od 6.ledna bylo zavedeno v Alexandrii.

Náš závěr se chýlí k tomu, že rozličnost obsahů svátku Zjevení Páně v prvních dobách lze vysvětlit různými perikopami evangelií, jež byly na tento svátek čteny. Toto vysvětlení se nám zdá přesvědčivější a prostší než předpoklad, že se tu pokaždé projevoval ten či onen mytologický aspekt toho či onoho pohanského svátku jako podnět k výběru určité perikopy nebo evangeliálního tématu.

Thomas Talley
Concilium 2/1981/
/upravený výňatek z
delší studie/

Neboť to je víra Dcery světla, že vyznává jediného zrozeného z Otce a z Panny. Přinej Bohu tělo a nečin z něho přívazek! Vyznej, že On pochází z dvojího lůna, ale vyznej ho, jako jediného, jakým vpravdě jest! Věř, že on je z Boha, i Bůh jakožto Bůh, vyznej dále, že pochází z ženy jakožto člověk a nerozděluj ho! Když jsi ho vychválil z výšin i z hlubin, vyznej, že to obojí je on jediný a nemůže být dvojitý! Budiž to církvi vzdáleno, aby popírala vykoupení, které jí připravil zrozený! Ona nepopírá ani jeho božství, ani jeho lidství. Ona nepřijímá nikoho, kdo popírá božství zrozeného a netěší se z toho, kdo tvrdí, že Pán se neoděil tělem pokolení Adamova. Jeho božství a jeho lidství je její nejvyšší slávou, ale ne ve dvou osobách nebo rozdělení, ale božství a lidství, lidství a božství tvoří jednoho dovršeného, dokonalého Syna z Otce a z Marie. On je zcela dokonalý ve svém božství a zcela dokonalý ve svém lidství, a v tom obojím je podle víry jediný jednorozený Syn. Chceš-li popřít jeho božství, hrozí ti nebeský Otec. Chceš-li popřít jeho lidství, hněvá se Panna na zemi. Jemu pravil Otec na počátku: "Učinme člověka ke svému obrazu" a jím těhotná šla Blahoslavená, aby ho porodila v Betlémě. Ten, který byl poslán od Otce, ten totiž, který se narodil z mateřského těla, ten visel na Golgotě.

Izák Antiochijský /před r.460/

VÁNOCE FRANTIŠKA Z ASSISI

Od své pouti do Svaté země a od své návštěvy v Betlémě zamiloval si František neobyčejně vánoce. Jednoho roku připadlo oslava vánoce na pátek a bratr Morico přesvědčil bratry, že se proto nesmí jíst na Boží hod maso. "Je-li Boží hod vánoční, není pátek!" odpověděl mu František. František často říkal: "Kdybych znal císaře, poprosil bych ho, aby bylo napřizeno házet v tento den ptáčkům zrní, zejména našim bratříčkům skřivánkům, a aby každý, kdo má v chlévě nějaký dobytek, musil mu dát z lásky k Ježíškovi zrozenému v jeslích zvláště dobré krmení. A bohatí by musili v ten den pohostit chudé!"

V roce 1223 však František sám oslavil vánoce způsobem, jemuž podobný svět do té doby neviděl. Měl v Grecciu přítele a příznivce, messera Giovanniho Vellita; ten daroval jemu a jeho bratřím u samého města lesnatou skálu, aby se tam usadili. František nyní povolal tohoto muže do Fonte Colomba a řekl mu: "Chtěl bych jednou slavit vánoce s tebou. Poslyš, jak si to představuji. V lese poblíž kláštera najdeš sluj a postavíš do ní jedličky naplněné senem. Také vůl a osel tam musí být, jako v Betlémě. Chci jednou náležitě oslavit příchod Syna Božího na zem a uvidět na vlastní oči, jak chudě a uboze pro nás strádal."

Giovanni Vellita zařídil všechno podle Františkova přání a na Štědrý den k půlnoci přišli bratři z Fonte Colomba a také obyvatelstvo z celého kraje tam proudilo k vánoční oslavě. Všichni nesli hořící pochodně a kolem jesliček stáli bratři se svícemi, takže pod temnou klenbou dubů bylo náhle jasno jako za bílého dne. Nad jesličkami byla potom sloužena jako u oltáře mše svatá, aby božské Dítě k nim přišlo v podobě chleba a vína, jako i v Betlémě bylo přítomno tělesně a viditelně. Ba Giovannimu Vellitovi se skutečně na chvíli zdálo, že vidí ležet v jesličkách skutečné dítě, ale jakoby spící nebo mrtvé. Bratr František pak k děčku přistoupil, vzal je láskyplně do náruče a dítě se probudilo, usmálo se na Františka a hladilo drobnými ručkami Františkovy zarostlé tváře i hrubou, šedivou kutnu. Messera Giovanniho ten pohled nížek nepochybně nadivil. Ježíš byl sice v mnohých srdcích mrtev nebo alespoň spal, avšak bratr František svými slovy a svým příkladem probudil božské dítě k životu nebo je alespoň vzkřísil z mdloby.

Když bylo přezpíváno evangelium, vystoupil František oblečen v roucho jáhna. "Zhluboka vzdychaje, podlomen mohutnou zbožností, prolut zázračnou radostí, stál tento světec Boží u jesliček", praví Tomáš Celanský. "Jeho hlas, jeho mocný hlas, jeho něžný hlas, jeho jasný a zvonící hlas nabádal všechny, aby se snažili dosáti nejvyšších statků."

Bratr František kázal shromážděným o Ježíškovi. Slovy rřeteskajícimi slastí hovořil o chudém králi, který se té noci narodil a jímž je Pán Ježíš v městě Davidově. Pokaždé, když chtěl vyslovit Ježíšovo jméno, přemohla ho láska planoucí mu v srdci a František ho nazval místo toho děťátkem betlémským.

Slovo Betlém znělo z jeho úst jako zvuk, který vydává ovečka, když bečí. A když říkal jméno Ježíš, přejel si jazykem po rtech, jako by chtěl vychutnat sladkost, kterou na nich toto jméno zanechalo, když přes ně přecházelo. Teprve později v noci se skončila tato posvátná vigilie a kdekdo se vracel domů se srdcem naplněným radostí.

"Později bylo místo, kde stály jesličky, zasvěceno Pánu jako svatostánek a na místě jesliček byl vztyčen oltář ke cti našeho svatého otce Františka, takže tam, kde kdysi němá tvář jedla z jesliček seno, přijímají nyní lidé k spáse své duše a svého těla tichého beránka, Pána našeho Ježíše Krista, který v nevýslovné lásce prolil svou krev za život tohoto světa a který s Otcem a Duchem svatým ve věčné božské slávě žije a kraluje na věky věkův. Amen."

Johannes Jørgensen
/české vydání 1945/

František chtěl v drobných činech svého života znázornit tajemství Vtělení a vykoupení. V hluboké vděčnosti se skláněl před sotva pochopitelným zázrakem, že věčný Syn Boží, máje podíl na Otcově majestátu, opustil poslušen Otcovy vůle nebeský příbytek a vzal na sebe naši ubohou lidskou existenci, ano, že si vyvolil podle pozemských měřítek život v co největším ponížení, v úplné chudobě, že se připodobnil malomoceným. Tady viděl náznaky Boží smilovnosti, Boží starost o naši spásu, Boží ponížení z lásky k nám. Tak se stal Kristus naším bratrem. Zatímco je nepřístupné světlo věčného Boha sotva lidem pochopitelné, mluvil s námi Kristus naší řečí, pro všechny srozumitelnou. Křesťanům svým životem ukázal, že cesta, kterou Bůh určil ke spáse, je pro lidi uskutečnitelná.

U Františka zaujal tedy místo toho, který trůní v byzantské výsostnosti, ten, který se o vánocích učinil nám rovným. Proto jsou mu vánoces svátkem všech svátků, dnem, kdy začala naše spása. V tento den se mají všichni radovat a činit dobře všem tvorům z vděčnosti k Vtělenému. Protože prožívaná radost vede k vděčnosti, navrhl František, aby každý, kdo má hovozí dobytek nebo osly, je obzvláště dobře nakrmil senem a krmivem, aby nasypal všem ptákům a zvláště aby nasytil chudé...

František byl nazván světcem vtělení a častěji bylo poukazováno na to, že vtělení má pro Františka větší význam než kříž. Přesněji bychom to však museli vyjádřit tak, že vidí vtělení i ukřižování jako jeden celek, pokud je vtělení začátkem našeho vykoupení a ukřižování jen nejzazším vyvrcholením cesty sebeobětování.

Gert Wendelborn /1977/

CHVÁLA TĚLA

Teologové toho hodně napsali o vtělení jako o ústředním aktu našeho vykoupení, jako o vrcholném bodu v dramatu historie spásy. Duchovní spisovatelé o tom mohou psát bez konce, hovořit o vykoupení a o díle spásy, o novém stvoření a o přeměně společenského řádu, o lidstvu pozdviženém a opět přivedeném k dokonalosti a svatosti, o odpykání, zadostiučinění a usmíření padlého světa a Boží vůlí, o novém Adamu a království Božím i o životě, který přijde. Na co ale obvykle zapomínáme, je obvyčejná lidská pravda, že Bůh svým vtělením vzal na sebe lidské tělo. My se často nezastavujeme u toho, abychom uvažovali o nejzákladnějším významu tohoto učení: že Bůh také ví dobře, co to je, když je zima, co to je být unaven, hladový, cítit tělesnou bolest, protože on sám měl také tělo.

K čemu jsem došel v trestaneckých táborech, to byl úžasný respekt a láska k ubohému starému tělu. Tělo to bylo, které snášelo hlavní náraz našeho utrpení, třebaže duše přitom měla zakoušet úzkost. Tělo to bylo, které vás muselo udržovat v celé té síle vůle a rozhodnosti, kterou mohl člověk mít. Tělo to bylo, které cítilo bodavost větru, kousavý mráz, křeč rozbolavělých svalů, udolávající agonií hladu v břiše, bolestivost a znečitlivělost přetažených šlach. Omrzliny, bolesti žaludku, oteklé nohy, slzíci oči, rozpraškané rty, rozbité koňtíky, podvrknutí, křeče, bolesti, podlitiny - to vše tělo trpělivě neslo po dlouhé, dlouhé dny práce v těžkém sněhu nebo mrazivém dešti či jarním blátě dalekého severu a tak nějak to dokonce zařídilo, abyste přežil další den... Vždycky jsem v mnoha směrech na tělo spoléhal... Ale teprve nyní, kdy každý den končil vyčerpáním, kdy tělo volalo po každé nové chvilce oddechu, každém sebemenším vydechnutí v práci, po každém drobném jídle, jsem skutečně dovedl ocenit ten obdivuhodný dar života, který Bůh dal člověku ve zdroji, jakým je lidské tělo.

Chybujeme, jestliže se domníváme, že tato smrtelná křstka prachu je o něco méně Božím darem, o něco méně ušlechtilým a krásným darem než je nesmrtelná duše. V těle existujeme a pracujeme pro naši spásu. V těle vidíme a radujeme se z krás Bohem stvořeného vesmíru a v těle neseme znamení Kristova utrpení. Tajemná souhra těla a duše je podstatnou charakteristikou lidské přirozenosti.

Walter J. Ciszek, SJ /americký jezuita
polského původu, který strávil téměř
23 let v táborech nucených prací na
Sibiři, odkud se vrátil r.1963/

A teď slavíme vánoce. Ano, navzdory všemu, nebo právě proto, budou to krásné vánoce. Opravdové a nezkreslené, kulisy jsou pryč, a člověk stojí bezprostředně tváří v tvář poslední skutečností. Idylu spálil blesek, který nás poznamenal. Kterýsi církevní otec nazývá vánoce "tajemstvím velkého výkřiku", protože stvoření je otřeseno tím, jak se Bůh hlásí k člověku. A že jsme my pro samé měšičáctví neuměli být otřeseni, ukázal nám Bůh zase jednou názorně, co takový otřes vlastně je. Myslím, že z toho všeho prožijeme bdělé a požehnané hodiny u Dítěte.

Zaplať Pán Bůh za všechno a prosím Vás, nepolevujte v modlitbě a důvěře. Boží ochranu Vám všem.

P.Alfred Delp z berlínské samovazby
/22.prosince 1944/

HLE, PŘIJDE PÁN SPASITEL NÁŠ,
zdávna žádaný Mesiáš,
hospodu mu přichystejme,
všichni ho k sobě vítajme,
nebo on jest Vykupitel náš.

Zdvořile se k němu mějme,
do chléva ho nevolejme,
jest vzácný host, božské plémě,
všemocný pán nebe, země,
vzácnou hospodu chystejme!

V srdci se mu byt stoji,
pán lásky o srdce stojí:
kdo ho žádáš hosta mítí,
bled' srdce čistotné mítí,
nevediž ho k hříchů hnoji!

Skrze svátostní pokání,
pravé hříchů oplakání
amej škaredost nepravosti,
vyžeň z srdce smrad chlíplosti,
ať jest ho né přebývání!

Ať místo není studené,
vroucí láska mráz zažene:
opatrnost hlídej dveří,
samému Kristu otevři,
ať jsou všem jiným zavřené!

Krásné čalouny všech ctností,
rozvěš stálost s horlivostí,
ať se všechno jasně třpytí,
vzácný host má k nám přijíti,
uctěmež ho dle možností!

Krásnou kolíbku s plénkami
sjedná štědrost almužnami,
neb, kdo chudého odívá,
Pána Ježíše přikrývá,
jest ten příjem z Písma známy.

O kašičku není péče,
krmíš-li chudé, slověče,
sladkou kaší krmíš Krista,
čeká tě odplata jistá,
věčnýť med v nebo poteče.

Dobrá vůně jest medlení,
bez toho ať srdce není,
jakž ani bez světlosti,
avšak tedy příkledem ctnosti,
toť jest nejlepší avícení.

Hospodu jsme připravili,
přijď tedy, hoste přemilý,
přijď, Ježíši vinšovaný,
celým světem milovaný,
čekáme tě každou chvíli.

Adam Michna z Otradovic
/1661/

ROZHOVOR O SLAVENÍ VÁNOC DOMA

Tazatelka: Zdá se, že se nám v posledních letech něco s vánocemi pokazilo. Snad to souvisí se shonem, ve kterém žijeme, s celkovou záscbovací situací, ale poměrně často mám dojem, že se i z křesťanských rodin vytrácí skutečná vánoční radost, že se i v křesťanských rodinách ozývá takovéto obvyklé "už aby bylo po těch svátcích". Zdá se mi, že závada tkví hlouběji než v ekonomické situaci, že je to výraz jakýchsi rozpaků nad vlastním smyslem vanců a potřeby hledat nový model jejich slavení. Pro přemýšlivé dnešní lidi, a to nejen u nás, je někdy těžké sladit prožívání duchovního významu vanců s jejich tradičním praktickým slavením - a to navíc tak, aby zůstalo zachováno i jejich pětické kouzlo. Vy jste dvě zkušené matky rodin, každá máte houfec dětí, a bylo by zajímavé vědět, jak jste si tenhle problém vyřešily ve svých rodinách.

Marie: Já mohu za sebe říci, že ani velké rozpaky nepociťuji. Co je podstatné, aby se vánoce i v našich podmínkách daly slavit radostně a otevřeně, to je to, aby se i matka početné rodiny dokázala na vánoce těšit. Žena, která dva měsíce předem neuroticky pokřikuje, že se na vánoce netěší a už aby bylo po nich, podle mého soudu opravdu není schopna vytvořit atmosféru pěknou nábožensky ani lidsky. To přece spolu souvisí.

Anna: Já se taky na vánoce těším a nikdy jsem se těšit nepřestala. Když se ovšem matka početné rodiny v našich ekonomických podmínkách má na vánoce těšit, chce to trochu odvahy, trochu fantazie, trochu organizačního talentu a snad i něco navíc...

T: Mohly jste při vytváření vlastního stylu slavení vanců nějak navazovat na zkušenosti z dětství? Jak se slavily vánoce u vás doma?

M: My jsme byli s bratrem jenom dva a vánoce se slavily způsobem, který byl obvyklý i v jiných rodinách. Předkládalo se mi, k věření, že dárky a stromeček nosí Ježíšek, že k tomu má andělíčky, na Štědrý den byly zavřené dveře do obývacího pokoje, byly stažené rolety; když jsem nakoukla klíčovou dírkou, viděla jsem jenom zelenou barvu - to bylo od těch rolet - a byly to pro mne velice poetické zážitky.

T: U nás to bylo podobné a vánoce pro mne byly vrcholem roku. Ale celé kouzlo se mi rozbilo v okamžiku, když jsem zjistila, že na to rodiče nevěří, že to všechno hraje pro mne jako divadlo, a že podle nich "Ježíšek není".

M: Když se mně sdělilo, jak se to s "Ježíškem" vlastně má, tak to pro mne žádný velký otřes nebyl. Snad to bylo i tím, že přibližně v téže době vtrhly do mého života i jiné skutečnosti světa dospělých, proti nimž se zdáli i velcí bezmocní: zatýkání, vězení... Nevadilo mi, že to, čemu jsem věřila jako malé dítě nebyla tak docela pravda...

T: Ale tvoji rodiče byli věřící?

M: Ano, jistě, do kostela jsme přirozeně chodili i o vánocích. Ale to, co se dělalo doma, byla spíš jakási pohádka.

T: Tedy jakési okrášlení něčeho, čemu se opravdu věřilo?

M: Nedovedla bych dnes říci, jestli mi jako dítěti byla jasná souvislost mezi tím domácím poetičným a tím, co se děje v kostele. Naopak, vnímala jsem to, co se dělalo doma jako něco, co se dělá

váude. Neviděla jsem na tom totiž nic specificky náboženského.

T: Vidíš, vždyť konec konců v řadě zemí se slaví vánoce jako církevní svátek a přitom dárky nenosí "Ježíšek", ale nějaká pohádková bytost...

M: Děda Kráz?

T: U Němců je to Weihnachtsmann, ve Francii Père Noël, v Itálii čarodějnice Befana. To naše "ježíškování" je patrně středoevropská tradice, stejně jako stromček a některá jídla.

M: Já myslím, že i malé děti dovedou dobře rozlišit, co je pohádka a co je "opravdu", pokud se s nimi v rodině dobře a pečlivě zachází. Viš, mně doma na vánočních vadilo něco jiného, zvláště když jsem byla větší - ten bláznivec: všechny ty nervozní přípravy až do večera, pořád se muselo něco čistit a vařit, to náboženské bylo vlastně zatlačeno jen do kostela...

A: Já mám vzpomínky moc pěkné. Nás bylo doma sedm dětí a nijak se u nás "neježíškovalo", nic se nepředstíralo. Vánoce se slavily jako svátek církevní. Stromek jsme chystali všichni dohromady, ráno si ještě každý sklídl svoje věci a pak už měl být víceméně klid. Odpoledne se všichni oblékli do svátečního...

T: To je ovšem tvoje vzpomínka na dětství! Měla maminka taky takový klid? To si nedovedu představit!

A: Naše maminka měla takový zvláštní talent na nic si nestěžovat a nevyvolávat nervozní atmosféru. Každého nás nějak zaměstnala při přípravě stolu, ale pokud to pro ni byl "fígl", my jsme to nepocítili... Večer jsme to dělávali tak, že se dárky rozdávaly před večeří, protože to pak u stolu probíhalo klidněji. Já to taky považuji za správnější a teď to u nás děláme taky tak.

M: Já se snažím dělat to jinak, než se pamatuji z dětství. Je to dáno také změněnou situací. Ty pohádky o "Ježíškovi" a anděličkách snad byly poetické, ale v dnešní době si to prostě nelze dovolit. Snažím se děti přivést k soustředění na duchovní smysl adventu a vánoce. Slavit je víc jako církevní svátek než jako něco rodinného.

T: Já ovšem znám rodinu, kde se snad natolik soustředili na to duchovní, že vánoce vůbec neslaví jako rodinný svátek se stromčkem, s dárky a slavnostní večeří.

A: To se mi zdá přehnané a všichni nakonec o moc přijdou: vždyť člověk přece není jenom duch! A taky jde o to společenství - nakonec to nemusí být vždycky jen společenství rodiny. Já v naší praxi navezuji hodně na to, co jsem zažila doma a samozřejmě si taky myslím, že se v náboženské oblasti nesmí předkládat dětem nic, co by se později muselo odvolávat.

T: Ty ses, Marie, zmínila o adventu. Prožíváte v rodině advent společně jako přípravu na svátky? Vždyť my ho tady v Čechách jako-by přecházíme...

M: U nás v Čechách na rozdíl třeba od sousední NDR slaví advent skutečně jen křesťanské rodiny. Už třeba ten zvyk adventního věnce, který se v posledních letech rozmohl, je k nalezení jen v křesťanských rodinách. Je to takový pěkný střed, kolem kterého se sbíhají všechny přípravy na vánoce, ať už prostá radost ze společného posezení, z vyprávění a zpěvu, nebo četba z bible, modlitba... V NDR se dostanou hotové věnce koupit - dokonce i umělé...

A: My si ho děláme sami, chce to trochu zkušeností vybrat tu pravou chvoj, která nepadá. Nejlepší je jedle, ale stačí i borovice. My taky slavíme pobožnost u věnce, ale letos jsme místo Starého zákona četli hlavně životy svatých.

T: Děláte taky adventní kalendář? U nás se nedostane koupit...

M: Jde to všelijak improvizovat a i běžné zahraniční časopisy pro ženy uvádějí různé typy. Já dělám kalendář každý rok jinak, někdy se povede, někdy ne. Jednou se mi povedl kalendář, kde jsem na čtverec metr krát metr podšívkové látky našila čtverečky bílého plátna s daty adventních dnů a děti potom ze žlutého papíru vystřihovaly hvězdičky, kterými se datum přešpendlo. Sice to trochu padalo, ale děti z toho měly velkou radost. Jednou jsme koupili hvězdu UNICEF a ta se dětem moc líbila. Podstatné je, aby děti vnímaly, který adventní týden je a měly to trochu rozlišené. Ta hvězda, kterou UNICEF vydala, je vedla i k zamyšlení, protože obrázky upozorňovaly na různé nouze, které jsou na světě.

T: Jak se vám daří sladit duchovní adventní přípravu s praktickými přípravami?

A: Snažíme se především z adventu vyloučit nakupování dárků. Pokud jde o pečení pečiva, je to zábava pro děti, které pomáhají. Zhruba asi polovinu toho snědí začerstva, což snad neškodí. Je to taková pospolitá činnost. Samozřejmě člověk nesmí lpět na perfektním provedení, protože když čtyřleté dítě nadšeně maže zavařeninu na linecká kolečka, nedopadne to zpravidla nejlíp, ale podstatná je ta radost okolo. Pokud jde o uklízení, tak já negruntuju.

T: Rozumnější asi je uklidit až po svátcích?

A: To je prostě nezbytnost. Kromě toho, jsou-li doma hodně malé děti, znamená úklid jen udržování jakéhos takéhos snesitelného stavu...

M: Já obvykle nějaké to uklízení stihnu, ale snažím si nedat si to jako bezpodmínečný úkol, protože adventní doba je bohužel mimo jiné právě první nápor zimních nemocí. Stačí dvě tři dětské anginy a veškerý časový program se zhroutí.

T: Snad by nám adventní doba měla také pomáhat prohlubovat společenství. Vždyť kolem adventního věnce by se mohlo sejít i několik rodin nebo by si mohla rodina někoho přizvat.

A: To ano. A potřebovali bychom pozitivnější a konkrétnější teologii adventu v kázáních. To, co se v nich naznačuje o přípravě na příchod Páně, bývá formulováno zpravidla dost mlhavě a obecně.

M: Často slyšíme v adventě taková ta nabádavá kázání o tom, že vánoce nejsou jen ty drahé dárky a perfektní uklízení. Upřímně řečeno, vždycky mě to trochu rozzlobí. Protože má-li člověk početnou rodinu, tak na drahé a zbytečné dárky nemá peníze a na būvívjaké dokonalé uklízení nemá prostě čas, nehledě na to, že v rodině s malými dětmi je i nejlíp uklízený byt za chvíli zase zaneřáděný. Otázka je jinde. Jednak je samozřejmě třeba koupit dárky tak, aby se nám to vešlo do rozpočtu. Už to je problém. Druhý problém je dárky sehnat. Situace v obchodní síti vypadá dneš tak, že shánění dárků v adventní době se stalo čímsi mezi celonárodními orgiemi a čímsi umornější než těžká práce. Je to drama. Proto se snažíme, pokud možno, tomuto spojení adventu s kupováním dárků vyhnout, jak to jen jde. Děláme to např. tak, že koupíme

jeden větší dárek pro všechny děti dohromady. Když koupíme všem dohromady, můžeme koupit i něco většího. Koupili jsme třeba levný kasetový magnetofon, když se to tak spočte, kolik bychom vydali za hračky a jiné drobnosti na jedno dítě a znásobí počtem dětí, vyjde to asi nastejně. Radost z toho byla veliká, kromě toho jsme to v klidu koupili v září spolu s dárky pro vzdálenější členy rodiny a v adventě jsme osvobození od návalů, front a nervozity v obchodech.

T: Takový společný dárek taky učí děti dělit se o něco, podnikat něco společně, půjčovat si.

A: My máme děti ještě o něco víc, takže kupujeme spíš drobnější věci, ale taky se snažíme nakupovat během roku, když je příležitost.

T: Mně je vždycky úzko z lidí, kteří kupují dárky tak, aby se vyrovnaly cenově dárku, který od příslušné osoby očekávají. On mi dá za stokrunu, já mu musím dát taky za stokrunu. Na druhou stranu znám jednu starou paní, která je ovšem sama, takže je to jiná situace než u vás, a ta kupuje drobnosti po celý rok, před vánoci si je rozloží po bytě, s radostí chodí a říká: Komu dám tenhle dárek? Je to trochu jako hra na fanty a vznikají z toho fantastické kombinace, ze kterých má radost ona a lidé kolem ní.

A: Tak to já ti něco povím. Já pamatuju ze svého dětství jednu zvláště vydařené vánoce. Tenkrát se finanční situace naší rodiny vyhrotila do té míry, že skutečně na nějaké dárky vůbec nebylo. To už jsme byli trochu větší a všichni jsme se dohodli, že si dárky vyrobíme. Improvizovalo se to všelijak. V adventě jsme sedávali rozsazení po bytě zády k sobě, každý obrácen někam do rohu a něco tam kutil. Byly to nejveselejší vánoce, jaké pamatuju, spousta smíchu a legrace.

M: Tohle se mi moc líbí. U nás doma, když jsem byla malá, platil jen takový dárek, který byl koupený. Snažím se alespoň u dětí pozvolna přecházet na takové pojetí, že skutečný dárek je spíš něco co se udělá.

T: Ale co mají dělat lidé, kteří mají levé ruce?

M: Tak to ti povím. Všechny moje děti mají naprosto levé ruce, nejvíce tu pravou. Letos nám sestavily cosi jako literární magazin. Vysvětlili jsme jim, co to znamená takový almanach, co by tam mohlo být. Zabralo jim to řadu hodin nadšených příprav. Napsaly vlastní vyprávění, přeložily krátkou povídku z učebnice francouzštiny, napsaly i básně, dokonce sestavily vlastní křížovky - jednu pro mámu a jednu pro tátu. Byl to skvělý dárek, který si schovávám, a těším se, co si podobného vymyslí příští rok.

T: Snad by to šlo i jednodušeji: třeba se naučit něco zazpívat nebo zahrát. Co takhle vánoční hra?

M: O těch vánočních hrách už jsem slyšela a po nějakém textu už se delší dobu pídím.

A: Pokud u nás někdo na něco hraje, tak si něco nacvičí. Naše děti jsou poněkud zručnější, takže vyrábějí třeba figurky z modurinu, teď zrovna vyřezávají betlém podle předlohy, vyrábějí ozdoby, kterými si zkrášlí pokoj, a také se je snažíme vést k tomu, aby spíš dárky dělaly, i když ze svého kapesného koupí drobnosti ostatním nebo taky nám.

M: Naše děti, pokud hrají na nástroj si také něco naevičují: jen kdyby rovnou loni pan profesor nenavrhl Stille Nacht, heilige Nacht...

T: Další žhavé téma: jak řešíte otázku vánočních jídel? Mně to kdysi připadalo jako vrchol bezbožnosti, když někdo chtěl na Štědrý den řízek nebo studený nářez...

A: Myslím, že tady platí dvojnásob, že je třeba se soustředit na věci hlavní a ty vedlejší uspořádat podle nich. K svátkům patří něco dobrého k jídlu, a především k nim patří společenství stolu. Půst na Štědrý den byl ale stejně zrušen, takže bych rozhodně nedělala žádné oběti kvůli tzv. tradičním jídlům. Ono už je dost obtížné vystát všechny ty menší fronty na základní potraviny, které prostě musí v domácnosti být, ale aby někdo ještě stál tři hodiny na kapra, to se mi skutečně zdá být nevhodné prokřesťany.

T: Konec konců by měl člověk demonstrovat, že vánoce nejsou svátky kapra. Ale na druhou stranu by se to dalo vyjádřit tak, že jídlo je dar, který dává matka rodině.

M: Proč ne? Samozřejmě připravím rodině něco, co všechny potěší. Ale snažím se speciálně vyhnout tomu, aby se o vánocích musela "tradičně" opakovat každý rok tatáž jídla. V našich poměrech skutečně nikdy nevím, co bude a nebude k sehnání, a potom je dodržování takových pseudotradič nesmírná zátěž na nervy každé hospodyně, tím spíš matky početné rodiny. Konec konců to, že jíme, co je dosažitelné, je také kus askese, ke které můžeme nenásilně vést i děti.

A: Rozhodující je skutečně dosažitelnost určitých věcí. Je pravda, že zvláště děti jsou v jídle konservativní a potrpí si na opakování, ale tam, kde se dodržení "tradičních jídel" pojí s tolika obtížemi a stává se doslova fetišem pro rodiny, které nic jiného už z vánoce neznají, než právě toho kapra a štrůdl, by měli být křesťané jaksí sovobodnější...

T: Vůbec by bylo dobré si uvědomit, že ta tzv. vánoční jídla jsou jenom poměrně novodobá středoevropská tradice. Vždyť ostatně naši předkové jedli jiné věci, česká tradiční vánoční jídla bylo něco úplně jiného než smažený kapr a salát...

M: Ten salát je ovšem velice praktický jako všechno, co se dá připravit předem. Tradice kapra jistě vznikla v souvislosti s postem. My na Štědrý den dodržujeme určitý půst újmy, snídáme i obědváme velmi skromně a hlavní jídlo je až večere, ale k té většinou pečujeme drůbež. Tu si také můžeme připravit předem. Když máme např. krůtu, je postaráno o oběd i na Boží hod.

T: Co říkáte tomu, že se ve velkých městech půlnoční mše koná už odpoledne?

A: Myslím, že pro rodinný provoz je to skoro výhodnější. Mše je výrazný předěl mezi těmi opravdu nejposlednějšími přípravami a vánoční oslavou, event. i rodinnou liturgií.

M: Mně to provozně také vyhovuje. Můžeme tak vzít do kostela sebou i menší děti.

T: V řadě rodin vzniká neklid, protože je třeba během tří vánočních dnů navštívit všechny vzdálenější příbuzné, všem popřát, i osamělým lidem v okolí, což je jistě dobré, ale leckdy se rodina zavalí takovým provozem, že vzniká spíš neklid než pohoda.

A: My starších příbuzných nemáme mnoho, ale myslím si, že pokud o vánocích navštěvujeme lidi starší, osamělé a opuštěné, neměl by se dělat tak velký předěl mezi rodinou a ne-rodinou, že bychom měli dát přednost těm, kteří skutečně tu návštěvu potřebují, a že není třeba dávat vždycky přednost příbuzným. - Víš, a ještě jedna věc mi přijde nedostatečná na tom, jak slavíme vánoce my i ostatní rodiny okolo: že totiž vánoce slavíme v uzavřeném rodinném kruhu. Snad by křesťanské rodiny měly toto pravidlo prolamovat. Já už jsem víckrát myslela na to, abychom někoho k štědrovečerní oslavě pozvali, ale nebyla k tomu příležitost.

M: My jsme jednou nebo dvakrát měli hosta, ale vzniklo to spíš samo sebou, spontánně, ne že bychom si to předem naplánovali. Taký si myslím, že by mělo být mezi křesťany daleko větší samozřejmostí aby nebylo mezi námi lidí, kteří jsou na Štědrý den opuštění a je jim smutno.

T: My jsme zkoušeli pozvat na vánoce opuštěného staršího člověka a nedopadlo to vždycky dobře. Někdy má takový host pocit, že se musí revanšovat nějakými dary, někdy se necítí dobře v určitém prostředí, prostě nezapadáne... Ono se to asi musí umět, udělat takové prostředí, aby bylo možno dobře do něho "zapadnout" a cítit se doma.

M: Jistě, tohle všechno je třeba taky vzít v úvahu, ale myslím, že to musíme zkoušet, abychom se neocitli v situaci těch betlémských občanů, kterým se nezdálo vhodné brát si před střechem dva poutníky špinavé z cesty; nic o nich nevíme, ta žena bude patrně rodit, mohou nám z toho vzniknout nepříjemnosti nebo výdaje...

T: My jsme stále o vánocích nějak soustředění na rodinu. Nakonec o rodinné slavení vánoce nám taky v tomhle hovoru šlo. Ale snad stojí za připomenutí, že osamělý člověk může také slavit vánoce sám, hluboce a v duchu vůbec ne osaměle. A že bychom se měli naučit vytvářet taky jiná společenství než rodinná. Proč by osamělí starší lidé z farnosti nebo ze sousedství nemohli slavit spolu? Právě tak, jako by odrostlé děti měly mít tu míru svobody, aby mohly slavit vánoce v kruhu svých přátel a vrstevníků a nemusely se vázat na širokou rodinu? - Ale to by asi už bylo jiné téma.

Připravil -konstantin-

Z PASTÝŘSKÉ HRY O NAROZENÍ PÁNĚ

Pastýři: Zdrávo buď, malý děťátko,
prerostomilé robátko!
Tebe nyní pozdravujem,
dary naše obětujem,
přijmi je od nás prostáčeků
a tvého dvora sedláčků!
Přijmi je teď vděčně od nás,
abys, když vyrosteš, znal nás!

Pastýř Korydon: Dám ti některou homolku,
až jen rozvážu tobolku:
ty jsou dost pěkně dělány,
křehký, mastný, i dost slaný.
Má žena, když je dělala,
často si ruce oplivala,
aby se jich nechytaly,
než pěkný, hladký zůstaly.
Dívej, jak jsou hezky čistý
- mohou se bez chleba jísti.

Pastýř Tityrus: Já ti dám hrnek smetany
od naší krávy Mazleny.
Ta kráva slačkou dojívá,
neb ji má žena chválívá.
Přinesu krupice k tomu,
až se vrátím zpátkem domů:
můžeš tu navařit kaše,
neb vím, že již bude nad vše.

Pastýř Pindarus: Já pak dám některý vejce,
které jsem od mého strejce
koupil - však neklekce žádný,
vím, že taky nejsou prázdný.

Korydon: Pohlédni! Jakýsi panstvo
bere se sem a žemanstvo!
Ustupme! Copak mluvíti
budou aneb co činiti?

Tři králové: Zdrávo buď, děťátko malý,
tobě se nyní klaním!
Zdráv buď, o veliký králi,
tobě poklonu činím!

Melichar: Vítej, dítě v lidském těle,
však tě Boha uznávám,
žeš skrytý Bůh věřím cele,
teď se tobě poddávám!

Baltazar: Tebe nyní pozdravuji,
činím chvály všeliké,
tobě mé srdce daruji,
o děťátko veliké!
Zdráv buď i s milou matí!

Korydon: Cha, cha, cha! Musím se smáti,
když slyším řeči takové,
jaké mluvějí králové,

by to dítě velké bylo,
které se teď narodilo!

Pastýři /zpívají na melodii Narodil se Kristus Pán/:

Naše je dítěátko,
radujme se,
naše nemluvnátko,
veselme se,
naše je outlíček
to dítě maličký:
raduj - radujme se!

Neleží v tykýtě,
radujme se,
ani v aksamitě,
veselme se,
než leží na seně
to nebeské plémě:
raduj- radujme se!

Ná chudičkou matku,
radujme se,
bez královských statků,
veselme se,
vůl, osel, dvořáci,
my jeho sedláci:
raduj- radujme se!

Kašpar: Král jest, neb se tak jmenuje,
krásně na seně leží,
však svou mocí vše spravuje:
tak tedy nám náleží!

Titýrus: Kdo tomu jen věřit může,
by měl král slaměný lůžko,
jak tohoto vidím mítí?
Zdeš mi s, máte ustoupiti!

Melichar: Anjelské dvorstvo potupil,
chtěl bydlet mezi námi,
nebeský palác opustil,
aby přebýval s námi!

Pinderus: Opustil palác královskéj,
a vybral si chlívek selskéj,
na seně, slámě chtěl ležeti,
by náš byl, máte to věděti!

Melichar: Pošlo z rodu královského,
neb král králů sluje,
a z paláce nebeského
nade vším panuje.

Korydon: Král je? Je král? Co spravuje?
Nad volem, oslem panuje,
pastýřem jen anjel pravil
když s námi při stádě mluvil.

Kašpar: S nebe poklad jest to dítě,
jenž zde na seně leží.
Pokladové, zdaž nevíte,
že králům přináležeti?

Pindarus: Mohl by se pokladem říci,
však neleží v pokladnici!
Vůl s oslem jej opatruje,
tak, že jest náš, dokazuje.

Anděl: Přestaňte již, pastuškové,
více hádat, i králové!
Pastýřem jest, také králem,
všechněch větší mocným pánem.
Ráčil se narodit chudý,
aby dokázal, že tudy
chudé chce obohatiti,
pyšné s trůnu sesaditi.
Před ním bohatý jak chudý
a král pastuškoví rovný.
To zde žádá a mítí chce
ode všech: čistotné srdce!
Tak jej s pastýři uzříte,
a s králi věčně uctíte!

Všichni: Protož my zde na zemi
se všemi svatými anděly
chvalmež to drahé dítě,
ať nám ráčí zde na světě
mír a pokoj dátí,
potom s tebou v nebi věčně
přebývatí!

Neznámý autor /po r.1684/

Ten, který jiné obohacuje, stává se chudým. Vždyť na sebe
bere chudobu mého těla, abych já získal bohatství jeho božství.

Svatý Řehoř z Nazianzu

RODINNÁ LITURGIE NA ŠTEDRÝ DEN

Není to dnes lehké, slavit vánoce. Nejen pro to, že nám chybí nápady, ale také proto, že všude tam, kde se tak radikálně vyjadřuje důvěra, láska a radost, jako je tomu o vánocích, se nedůvěry a roztržky stávají zjevnými. Ve světle vystupují kontury tmavých předmětů. Světlo Božího vtělení svítí do lidské tmy, v níž žijeme. Lidské vztahy jsou však důležitější než nálada. Obtíže, vyplývající z lidské nouze, přivádějí rodinu do situace Josefa a Marie před jeslemi.

Nejdůležitější úlohu v rodinné liturgii má otec. Přijímá iniciativu, domlouvá program večera pokud možno se všemiúčastněnými a stará se o rozdělení úkolů a přípravy: Kde povede oslavu? Kdo přečte evangelium? Kdo začne modlitbu? Čím může každý přispět k oslavě a k přípravě? /Připravit pokoj, ozdobit stromek, postavit jesličky, upravit stůl, postarat se o nejmenší, připravit básně, vánoční hru, texty a písně.../

Den začínáme už společnou snídaní. Tak vyjádříme, že celý tento den je pro rodinu svátek. Každý k tomu přispěje. Jestli se den neobešel bez nepřijemnosti, je třeba před vlastním slavnostním večerem uspořádat smíření.

Pozveme osamělé lidi. Zvláště na Štedrý večer je pro mnohé lidi jejich samota nesnesitelná. Staří lidé, i z Domova důchodců, cizinci, opuštění sousedé - to jsou lidé, které je třeba přizvat k rodinnému stolu. Obohatí to i náš svátek a nás samotné to rozradostní. Hodně zpíváme. Důležitější než perfektní provedení je účast: zpěv spojuje lidi.

Přečteme o vánocích nějaký nový duchovní text nebo básně. Právě nové texty otvírají často perspektivy, které nám jinak zastíní zvyk. Je důležité pak o textu mluvit a říci ostatním své myšlenky.

Je dobře, když všichni znají vánoční evangelium z paměti. Tak se lépe soustředíme na slyšené a můžeme o něm lépe přemýšlet. Krásné je, když se ho všichni večer modlí z paměti.

Dárky se rozdělují na konec oslavy. Jako dárek je možno také napsat dopis, darovat "poukaz na společnou procházku", "poukaz na vyprávění pohádky", nebo prostě "poukaz na čas".

U jesliček je možno hrát jednotlivé scény z Nového zákona: Marie a anděl, Maria a Alžběta, pastýři na poli, Josef a Maria na cestě. Hrou se lépe vysvětlíme do situace a lépe ji pochopíme.

Namalujeme si vánoční obraz: vezmeme kus balicího papíru nebo látky a každý začne malovat na jiném místě, prostě jen tak podle fantazie.

Příklad uspořádání rodinné liturgie

Otec: Raduji se, že můžeme tento posvátný večer prožívat společně. Dnes v noci budeme slavit Ježíšovo narození. Bůh se stal člověkem. To nám dává naději, že i v naší rodině lze najít nové pochopení a hlubší společenství. Vzpomeneme na ... /zemřelé, příbuzné, vzdálené přátele/. Nejsou tu, ale patří k nám. Zvláště na ně budeme v modlitbě vzpomínat.

Lukášovo evangelium.

Přínulivé modlitby před jesličkami. - Na které lidi a situace myslíme, díváme-li se na Ježíše, Marii, Josefa a pastýře? Každý volně uvádí lidi ze svého okolí i z celého světa. Uvede buď jen jméno, nebo naznačí několika slovy situaci toho člověka a připojí prosbu. - Prosíme tě, vyslyš nás.

Otče náš... Zdrávas Maria... Modlitba za mrtvé.

Pozdravení pokoje. - Přijali jsme poselství evangelia: Pokoj lidem! Pokoj neznamená jen život bez vnějšího nebezpečí. Znamená to být člověkem, žít smysluplně. Tento pokoj dostáváme od Boha. - Pokoj s tebou!

Všichni si navzájem přejí, rozdají si dopisy a pak dárky.

Podle rakouského časopisu
ENTSCHLUSS - vánoce 1981

Co ti prospívá, jestli Kristus kdysi přišel v těle, jestliže nepřišel i do tvé duše? Modleme se, aby se jeho příchod k nám uskutečňoval denně a abychom mohli říci: Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus.

Origenes

JÁCHYMOVSKÉ VÁNOCE

Představa blížících se prvních vánoce ve vězení je tak strašná, že noví muklové si ji prostě nepřipouštějí: Na vánoce budu doma, já to vím. Jak? To nevím, ale něco mi uvnitř říká s takovou dosud nepoznanou jistotou, že doma budu, že o tom ani nepochybují. S přicházejícím podzimem pak roste nervozita, i když nutno přiznat, že značný podíl na tom má i zkracující se den a vůbec roční doba. V době, která má v liturgii své přesné pojmenování - advent, se množí deprese, které však poslední dny před Štědrým dnem vystřídá nostalgické smíření.

Děti počítají rok od Ježíška do Ježíška a na prstíčkách dovedou ukázat, kolikrát se ještě vyspí a Ježíšek přijde. Muklové počítají také své vyměřená muklovská léta od vánoce do vánoce, ale na rozdíl od dětí nechtějí urychlit běh času, ale naopak chtěli by jej zastavit, aby poskytl čas něčemu, neví přesně čemu, ale něčemu, co by jim umožnilo sejít se s drahými pod vánočním stromkem.

Tradice vánoce je tak hluboce vkořeněna do života našeho národa, že s tím museli kalkulovat i naši věnnitelé. Podle toho, jaká v době předvánoční a vánoční převládala tendence, buď vážně zlomit nebo naopak je získat po dobrém, dopadly také muklovské vánoce po vnější stránce. Jednou, když se právě rozhodli, že nás budou deptat, vymysleli si mimořádné brigády, omezili nákupy v kantýně, zakázali balíčky a nařídili připravit takovou stravu, aby v ničem nepřipomínala tradiční štědrovečerní večeři. Vyvolalo to tak prudký hněv tisíců vězňů - čím méně kdo chápal pravý, vnitřní smysl vánoce, tím podrážděněji reagoval - že už krátce po vánocích doznal muklům vězeňský osvětový důstojník: Byl to náš politický omyl.

Ze všech Štědrých večerů, které jsem ve vězení prožil, si nejraději vzpomínám na Štědrý večer v jednom z jáchymovských táborů v roce čtyřiapadesátém. Měli jsme výbornou partu přátel, také tři kněží byli mezi námi. Ne vlastní zásluhou jsme byli uchráněni od předvánoční nákupní horečky, které se venku neubráníte, a mohli jsme se soustředit na opravdovou duchovní přípravu na příchod Spasitele, jak se v adventu sluší. Nemuseli jsme si sice vymýšlet zvláštní půst nebo sebezápory, o to se starali jiní, přesto jsme k tomu dovedli přidat něco dobrovolně navíc, za naše doma, za naši zemi, za opravdový, ne ten jejich propagandistický, mír ve světě.

Modlili jsme se, každý sám, ale i společně, více než jindy, utěšovali jsme smutné a hlavně jsme připravovali k přijetí svátostí ty z nás, kteří se rozhodli přijmout opět po letech Krista v jeho zranitelné křehkosti.

Konečně nastal očekávaný den. Po návratu z ranní šichty, odpolední a noční v tento den odpadla, začalo zpovídání. Někteří se vyzpovídali už dříve, někteří dnes ráno na směně, ale mnozí to odkládali na poslední chvíli. Radši bych šel k zubaři, řekl mi jeden z nich, ale pak se zhluboka nadechl a odhodlaně vykročil do přitní barákové chodby, kde v koutku na něj už čekal pater. Z nezasvěcených nemohl nikdo nic tušit, dva muklové tiše spolu rozmlouvají, co je na tom divného?

A přece, jak mi potom řekl kamarád, který na chodbě pokuřoval a držel službu, aby k paterovi přivedl dalšího: jeden z kajčníků, tvrdý chlap, voják a opravdický, nejen policajty vymyšlený špion, popadl najednou patera za ramena, zalomcoval jím a zašeptal svým hromovým hlasem: Díky, díky!

Když se chýlilo k večeru, sasedli jsme se na třech různých přeplněných světnicích kolem našich kněží k anticipované půlnoční mši. V mé světnici seděl pater v uličce mezi dvěma dvojáky, poblíž okna, dál ode dveří. Kolem něho se rozesadili ministranti připravení sehnát v případě nutnosti úlohu tělesných strážců, ani ne tak patera, ale toho, o jehož příchodu na svět tehdy v Betlémě jsme právě vyslechli radostnou zvěst. Pater sloužil mši latinsky, tehdy to ještě jinak nebylo možné, ale aby to pro většinu přítomných neznělo jako magie nerozumitelných slov, střídali se dva recitátoři ve čtení českého, nebo snad slovenského překladu liturgických textů. Odpovědi se recitovaly společně, odpovídali i křesťané jiných vyznání, jejich souhlas k společné účasti na mši celé světnice jsme získali předem, dali jej velmi ochotně. K svatému přijímání nás pak přistoupilo nejméně třikrát tolik než při obvyklých nedělních msích. Vše probíhalo velmi důstojně. Z obličejů mukulů rozcházejících se po mši do baráků a světnic vyzařoval pokoj.

Tak jsme se chystali na večeři. Světnice byla už dříve slavnostně vyzdobená, někde měli i malé vánoční stromky, nám se ho také podařilo sehnat a propašovat do tábora. Dveře ze skříní nám pomohly prodloužit stůl, takže se nás všech šestnáct mohlo sesednout kolem. Stůl jsme přikryli bílými ubrusy, které si jeden z našich starousedlíků vypůjčil ze skladu. Na stole vyzdobeném drobným chvojnám byly rozloženy pomeranče, jablka, zákusky a jiné dobroty, sehnané legálně v kantýně nebo pokoutně prostřednictvím fířajících civilistů. Dnes bylo všechno společné. Společně jsme také šli pro večeři. To, co se snad nikdy nepodařilo veliteli, aby se k výdeji jídla nastupovalo po barácích, šlo nyní hladce, zcela spontánně a bez křiku, každá světnice tvořila jakoby jednu rodinu zárlivě strážící, aby se nikdo cizí k nim nevetl.

V tomto roce se zřejmě "někde vejš" rozhodlo, že velení jáchymovských táborů ukáže svou humánnější tvář. Ve vzduchu bylo cítit něco nového, dosud nedefinovatelného, jako by se mělo blýskat na lepší časy, množily se pověsti o neutrálním pásmu v Evropě a že my do toho spadneme, také se mluvilo o svobodných volbách a pochopitelně, jaké by to byly vánoce bez toho, že se připravuje velká amnestie pro politické vězně.

Večeře byla nevídaná, skoro jako doma, tradiční rybí polévka, smažený kapr, bramborový salát a výborný kousek dortu. Zasedli jsme ke stolu a jeden z nejstarších obyvatel světnice, mladý kluk, vzal jej těsně před promocí, povstal a řekl přibližně toto:

"V této chvíli zasedají k vánočnímu stolu také naši doma. Chybíme jim, jako oni chybí nám, a tak jak jsme nyní my s nimi, jsou oni s námi. Jsem přesvědčen, že u většiny stolů se za nás modlí. Spojme se s nimi i my v modlitbě, kterou všichni známe a kterou" ano, přesně tak to řekl, jak to o jedenáct let později bylo zavedeno do nové liturgie, "nás naučil sám Pán: Otče náš..." Modlili se všichni, jen sem tam někomu se zadrhl hlas, ale statečně jsme to zvládli. Nevím, jaké měli pocity

ostatní, ale mně bylo tak krásně, jako by ke stolu zasedl skutečně sám Kristus a spolu s ním má žena, děti, rodiče a všichni lidé na světě, které mám rád.

Když už bylo po večeři a my si povídali a černé kávy a u piva, sedničky, a bylo nám dobře, a byli jsme nezvykle hodní jeden na druhého, přišli do baráku trubači a našeho orchestru, obcházeli všechny baráky, a zahráli nám české a německé koledy: Narodil se Kristus Pán, Neseš vám noviny, Stille Nacht, heilige Nacht. Ze všech světnic vyšli muklové na chodbu, zpívají, potřásají si rukama, a obychom ty příští vánoce už doopravdy, tentokrát zcela doopravdy, slavili už doma v rodinném kruhu. Dva z naší světnice už dlouho spolu nemluvíli, nyní koukám, jdou s úsměvem k sobě, co jsme si, to jsme si, podají si ruce a bratrsky se obejmou. Jen aby jim to vydrželo.

Teprve dlouho po večerce, asi o půl noci, přišla kontrola, ale to nám už bylo fuk.

-amicus-

A SLOVO SE STALO TĚLEM

Homilie o třetí mši Božího hodu

Trí evangelie, která se čtou na Boží hod vánoční, jsou jako tři kroky, jimiž se přibližujeme k velkému tajemství vtělení Božího Syna.

V noci slyšíme střízlivou zprávu Lukášovu: očítání lidu, hledání noclehu, narození ve chlěvě.

Ale při pastýřské mši na úsvitě Božího hodu dopadne na tuto scénu náhle světlo. Andělé nám ji vysvětlují: "Dnes se nám narodil spasitel, Kristus Pán." Nenápadné dítě v přístřešku a cesty je tedy nazváno svým jménem. A je to jméno, k němuž se směřovalo očekávání izraelského lidu: Kristus, spasitel, vykupitel.

Ve třetí mši je nám pak hlášáno Janovo evangelium: "A Slovo se stalo tělem." Vidíme nejen nebeské posly nad betlémským chlěvem, ale smíme ve víře patřit na věčné Otcovo Slovo, které se stalo člověkem. A teprve teď se ocitají jesle ve správném osvětlení, totiž v záři věčnosti. Teprve teď se přibližujeme tajemství, nakolik jsme toho vůbec schopni. A církev nás vybízí, abychom poklekli a klaněli se. Tak nás církev vede obrazem Betléma, poselstvím andělů a hlubokým slovem apoštolským k vlastnímu prameni křesťanských vánoč. Neboť vánoční nálada se vyskytuje v různých formách, ale křesťanské jsou vánoce teprve tam, kde člověk slyší celé poselství, slyší je ve víře a klaní se mu.

Nikdož i křesťan je v pokušení, aby tento začátek Janova evangelia přeslechl a a to ze dvou důvodů.

Jednak se může spokojit přehovými citovými dojmy před jesličkami. Je přece o tolik snazší zpívat Tichá noc, svatá noc a dívat se na důvěrně známý, milý obraz jeslí, než přemýšlet o tajemných slovech Janových. A za druhé: začátek Janova evangelia je bojovým zpěvem. Byl sepsán proti těm, kteří nevěřili ve skutečnost vtělení Božího Syna, pro které byl Kristus jakousi duchovní skutečností a nikoli člověkem z masa a krve, kterého porodila Panna. A tento Janův Prolog zůstává bojovým zpěvem i dnes.

Ale dnes je výrazem odporu proti jinému hymnu, který nyní slyšíme: na počátku byla hmota, nic než hmota, a všechno poestalo z ní. Kristova sláva se považuje za mýtus. Slyšíme-li tento hymnus, můžeme se ocitnout v pokušení, že se uchýlíme k vánoční náladě a tím si vykoupieme pokoj, protože se úzkostlivě snažíme nevidět celou závažnost a aktuálnost skutečně křesťanského vánočního poselství.

Ale evangelistovo slovo není pouhou spekulací. Jeho prolog je - sice nikoli na prvním místě, ale pro nás je to životně důležité - písní o důstojnosti člověka. Boží Syn se stal člověkem navzdory všemu, co tu bylo a je slabosti a zkaženosti, bezpráví a násilí, navzdory krvi a utrpení v lidských dějinách. Nic z toho mu nezabránilo, aby se stal jedním z nás. Když přišel, potvrdil, že jsme se možné po trpkých zkušenostech ani netroufali věřit: že svět je jeho a nikoli dáblůvým vlastnictvím. Člověk stál Bohu ještě za to, aby se odvážil takto angažovat.

Jistě, není to zpěv o lidských úspěších, ani o lidské pýše. Že k tomu tak došlo, je jediň zaslouhou Boží lásky. Ale to je taková láska, která člověka bere vážně. Bůh se nesnaží zněnit člověka změnou poměrů. Nepohrdá člověkem natolik, aby přehlížel jeho vinu. Nestačí mu příležitostně poslat lidem nějaké poselství, nikoli, přichází sám. Záleží mu na nás natolik, že přichází jako jeden z nás. Bere to tak vážně, že na sebe bere tělo: to znamená lidský osud s celou jeho omezeností a bídou. Učinil to s takovou vážností, že chtěl přijít jako dítě, v zimě a v pláři, jako dítě chudých lidí. Ten, který chtěl ležet v jeslích, chtěl také zemřít na kříži. V Betlémě vstupuje na bojiště, kde se odehrává rozhodující boj proti hříchu, ďáblu a smrti. Odkládá všechnu nádheru a lesk, přichází nahý a bezbranný.

Od Adamova pádu jde lidstvo cestou hříchu, cestou prokletí. Boží Syn nepřichází, aby nám kouzelnou formulí vrátil ztracený ráj. Ale jde s sebou po těžké cestě lidstva, uprostřed nás, i když jako jediný bez hříchu. Zůstává pravdou, že země bude rodit trní a hloží. Ale On si dal vsadit na hlavu trnovou korunu. Zůstává pravdou, že člověk musí jíst chléb v potu své tváře, ale prokletím to už není od té doby, co po Ježíšově čele stékal pot smrtelné úzkosti.

To všechno vyznáváme, když na kolenu říkáme: "A Slovo se stalo tělem."

Pak už tato slova nejsou jen pěknou formulací pro sváteční chvíle. Jejich pokračování totiž zní: "Těm pak, kteří ho přijali, dal moc stát se Božími dětmi." Tedy být v těle, v ubohosti a omezení našich všedních dnů, i ve starosti a utrpení, nositeli jeho moci a slávy. Od té doby, co se Slovo stalo tělem, je milost tam, kde se dva stávají v manželství jedním tělem. Od Betléma nechová křesťanská matka v náručí jen své vlastní tělo o krev, své dítě, ale zároveň i dítě Boží. Od té doby je tu svatost obsezené v těle, je tu chléb a víno, které jsou závojem pro přítomnost Pána, je tu voda, která při křtu omývá i duši. Od té doby se i v chudobě, utrpení a smrti osvědčuje nádhra Božích dětí. Betlém je hodinou narození nového lidstva, jako nemohlo být vytvořeno žádnou z revolucí a žádným pokrokem na této zemi, nové společenství bratrů a sester vtěleného.

Jame dětmi naší doby a slyšíme Boží poselství sluchem velmi vnímavým pro sociální otázky. Prolog Janova evangelia říká však i zde něco rozhodujícího: "A Slovo se stalo tělem." Láska, která to brala vážně se spásou člověka, přišla vtělená mezi nás, viditelně, účinně, nejen poučujíc, ale i jednajíc. Jde-li nám vážně o člověka a jeho blaho /také pozemské, ale nejen o něj/, pak se musí naše myšlení a mluvení také stát tělem, musí se stát činem. Avšak jak často by se o mnoha sociálních projevech a programech mohlo říci: A slovo zůstalo slovem!

Dále Janovo evangelium říká: skutečná spása může vzejít jen z pravého zdroje, z vtělení našeho spasitele. Nic, co se zrodilo z vůle muže nebo z vůle těla, nepřinese trvalou pomoc. Vyrůstá tu společenství zrozených z Boha, vyrůstá tu Tělo Kristovo. Tak je vánoční zpěv církve, hymnus apoštola Jana, zároveň hymnem o mateřství církve, která ve křtu rodí nový Boží lid - požehnání pro všechny národy země.

Alfred kardinál Bengsch

MEDITACE O HŘÍCH A BOŽÍ CESTĚ K ČLOVĚKU

Obraťme se nyní k jedné z nekonečně krásných pravd víry. Včera jsme mluvili o tom, jak dostal člověk od Boha Stvořitele volnost, aby mohl žít ve svobodě. Právě tím Bůh člověka povolal, aby se k němu svobodně vrátil a tak se teprve skutečně sám realizoval.

Člověk však zhřešil. Odešel od Boha. Tím vypadl z lásky i ze svého uskutečnění. Měl být tím, kdo stoupá vzhůru, vrací se domů, tím, kdo spěje k Bohu a tak se stává stále skutečnějším; a teď se stal tím, kdo padá, kdo odpadá od Boha, kdo upadá stále hlouběji do zbláznění, kdo se stává čím dál neuskutečnějším. To způsobil hřích - první a jediný. A to působí vždy znovu hříchy každého jednotlivce. Hřích znamená, že vždy znovu chápá sám sebe i věci okolo jako něco bez Boha, bo proti Bohu; jako bych mohl být něčím sám o sobě a jen se světem.

A teď se dostáváme k tomu, o čem zde jde - ale připusíme si to k tělu. Ať to není jen tak, že bychom myšlenku vyslechli a myslili si, že je nám všechno jasné. Nemá jít ani o "vědecké" či "zajímavé" mluvení nebo zaslouchání. Přemýšlejme na základě skutečného prožitku, každý sám ze skutečnosti svého života. Já musím samozřejmě mluvit všeobecně - vy však nesmíte naslouchat ve všeobecných pojmech, každá musí ta slova slyšet tak, jako by byla vyslovena z jeho individuální existence.

Jakým způsobem tu vlastně Bůh je? Jaký je?

Není pouhou "Nejvyšší bytostí", sídlící na výšinách, ve vzdálené a nešťastné nádhře. Bůh je veliký tím, jak miluje. Nejenže má lásku, on je láska. Tak je to psáno u Jana. Bolo by se říci, že pozůstává z lásky. Láska: kdybychom mohli způsobit, aby se její bytí naplnilo, dokonale a skutečně, aby se stala osobou - pak by tu stál před námi Bůh. Ovšem, tím by se nám také láska vzdálila a stala by se tajemstvím.

Co to znamená - láska? Na to se musíme zeptat někoho, kdo skutečně někoho miluje. Ale my přece všichni milujeme, tak či onak, ve velké nebo skrovné míře. Milovat znamená směřovat k tomu, koho máme na mysli, abychom k němu dospěli, abychom byli u něho, abychom se s ním sjednotili. Ale ne jednou provždy, hotově - ale všechno spolu-bytí a všechno sjednocení si ponechává podobu směřování a dosahování. Láska, která by se pevně usadila na místě a pevně držela by už nebyla láskou.

Bůh - to je nekonečně plný a nekonečně mohutný pohyb lásky. Ovšem tímto určením se nám zase vzdaluje; protože kdo je schopen prožít, co znamená "věčná láska"? Podstata lásky je také určována osobou toho, kdo miluje. Bůh je však ten, který přebývá v nedostupném světě, o němž nám přinesl zvěst teprve Kristus. Jeho lásku nemůžeme tedy chápat na základě naší lásky, ale musíme se dát ve víře poučit tím, kdo nám ji zvěstoval.

To veliké tedy, co se ohlašovalo už ve Starém Zákoně a co se stalo zřejmým v Novém Zákoně skrze Krista, je, že Bůh, věčný a svatý, směřuje ve své lásce k nám, hříšným lidem.

Nemuselo tomu tak být. Bůh by byl také mohl říci: "Odeš odejít? Tak si jdi!" Svoboda znamená možnost jednat podle vlastní vůle. Je to tak nutné, protože jinak by to nebylo myšleno vážně. Tím ale má svobodný člověk také odpovědnost za své jednání. Bůh by tedy byl mohl říci: "Měj si tedy, co chceš!" Ze zjevení však víme, že se rozhodl jinak. Když člověk odešel, vydal se Bůh na cestu, aby ho hledal. To, co Pán vypráví v podoběnství o dobrém pastýři, který jde za ztracenou ovci, nezačalo teprve ve viditelném spasiteli, nýbrž už v Boží hlubině. V Ježíši Kristu se to pouze viditelně prodlalo na povrch.

A teď se tedy ponořme do nevýslovné velikosti této myšlenky. Ne tak, že bychom řekli: "Bůh přichází k lidem"; to bychom zůstali při pouhých pojmech a nic bychom nechápali. Musíme myslit jinak - s touto bytostí, z vlastního nejhlubšího a nejživějšího nitra: Bůh myslí na mne. Bůh mě hledá. Je na cestě ke mně... Byla to daleká cesta. Bůh vyšel z nepřístupnosti svého světla. Vydal se k prorokům a přišel v jejich slově... Vydal se k vyvolanému národu a přicházel vždy znovu, v jeho osudech a jednotlivých událostech jeho dějin... Vydal se až k základu naší lidské přirozenosti a dospěl do klína Panny; stal se člověkem v Ježíši Kristu. O něm bylo řečeno, že přišel "na tento svět". To není obraz. Je za tím daleká cesta. Přišel skutečně, z bytostné dálky, která se rozkládá mezi svatým Bohem a hříšným člověkem, a dospěl k člověku.

Celá tato cesta nebyla cestou "k lidem", nýbrž ke mně! Proroci, židovský národ, dějiny od Adamova pádu až k plnosti času - tím vším přichází Pán ke mně. Kristus se tu dívá na mne. Jeho tvář, jeho činy, jeho slovem přichází ke mně Bůh. Tady to však ještě nekončí. Má všechno zůstat jen při tom, že by se Slovo ocitlo přede mnou, pro mne vyslovené, a nedopadlo do mého nitra? Že by tu stál Kristus, díval se na mne, "klepal - a nevešel ke mně?"

Může se stát, že zůstane jen při tom. Všechno zůstane jen přede mnou - a nic víc. Ale to znamená být křesťanem. Stát se křesťanem znamená dovolit, aby se uskutečnil i poslední krok. Aby Bůh učinil poslední krok, aby přišel do mého nitra. Aby dospěl do mého ducha, do mého srdce, do mé otevřené mysli. Aby Kristus vešel ke mně a abych prožil spojení s ním, mým spasitelem.

Musí se ve mně probudit opravdový strach: "Pane, nedopusť, abys prošel celou tu nekonečnou cestu, z propasti tvé nedostupnosti, skrze stvoření a posvátné dějiny ke mně, na krok přede mnou - a k tomuto poslednímu kroku nedošel! Co by mi bylo platné, že ses vydal na cestu, kdyžs nedošel k cíli? Pro Tvou lásku Tě prosím, nedopusť, aby můj život skončil dříve, než se to stane!"

Dovolme těmto myšlenkám, aby se v meditaci ponořily do našeho nitra: Odešel jsem... On je však láska... Vydal se na cestu za mnou... Nevýslovná velikost povstala a vydala se na cestu: jako by se dala do pohybu moře a valilo se na mne... Ježíš přichází ke mně a teď jde o to jediné veliké: aby se uskutečnil i poslední krok.

Romano Guardini /1933/

Pohleďte, pravda je jasná jako slunce!
Pospěšme k ní, její drazí!
My jsme učedníci pravdy - kéž nikdo nepustí její nauku!
Vstoupili jsme na cestu apoštolů - kéž naše nohy jdou
v jejich stopách!
Zdar tomu, kdo miluje Pána v pravdě!
My jsme Tě dosvědčili jako Tvoji učedníci a uvěřili jsme
v Tebe jako oni - kéž jsme pod jejich ochranou a štítem
skryti, Pane, v den Tvého árchého příchodu!
My jsme Tě vyznali v jednotě: učin' nás proto hodnými Tvé
milosti, abychom mohli chválit Tvoji dobrotu a oslavovat
Tě v onen den silným hlasem, Tebe, Otce i Ducha svatého
navěky!

Izák Antiochijský /před r.460/

